

Brüssel, 20. veebruar 2025
(OR. en)

6385/25

AGRI 64
AGRIFIN 15
AGRIORG 21
AGRISTR 10
ENV 95
POLCOM 34

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	20. veebruar 2025
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2025) 75 final
Teema:	KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE Põllumajanduse ja toidu visioon Kujundada üheskoos atraktiivne põllumajandus- ja toidusektor tulevastele põlvetele

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2025) 75 final.

Lisatud: COM(2025) 75 final

Brüssel, 19.2.2025
COM(2025) 75 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

**Põllumajanduse ja toidu visioon
Kujundada üheskoos atraktiivne põllumajandus- ja toidusektor tulevastele põlvedele**

Sisukord

1. Kujundada üheskoos atraktiivne ELi põllumajandus- ja toidusektor tulevastele põlvedele ..	2
2. Visioon ja eesmärgid 2040. aastaks: põllumajandusliku toidutööstuse süsteem, mis on atraktiivne, konkurentsivõimeline, kestlik ja õiglane praeguste ja tulevaste põlvkondade jaoks	5
3. Kujundada üheskoos poliitikameetmeid põllumajandus- ja toiduainesektori heale järjele aitamiseks	6
3.1. Ehitada üles atraktiivne sektor, mis tagab rahuldava elatustaseme ja võimendab uusi sissetulekuvõimalusi.....	6
3.2. Põllumajandussektor, mis on üleilmsete probleemide olukorras konkurentsivõimeline ja vastupidav	11
3.3. Loodusega käsikäes toimiva põllumajandusliku toidutööstuse tulevikukindluse tagamine	18
3.4. Toidu väärtustamine ning õiglaste elamis- ja töötingimuste edendamine elujõulistes maapiirkondades.....	21
4. Toetava keskkonna loomine: teadusuuringute, innovatsiooni, teadmiste ja oskuste asetamine Euroopa põllumajandusliku toidutööstuse keskmesse	26
5. JÄRELDUS	28

1. KUJUNDADA ÜHESKOOS ATRAKTIIVNE ELI PÕLLUMAJANDUS- JA TOIDUSEKTOR TULEVASTELE PÕLVEDELE

Põllumajandus ja toit on euroopaliku eluviisi keskmes. Sel, kuidas me toitu toodame ja naudime, on sügavad juured rikkalikes traditsioonides ning see on kujundanud kogukonnad, kultuurid ja maastikud, mis annavad Euroopale tähenduse.

Põllumajandus ja toidu tootmine koos kalapüügiga on liidu strateegilised sektorid, mis annavad ohutut ja kvaliteetset toitu 450 miljonile eurooplasele ning täidavad olulist rolli üleilmses toiduga kindlustatuses. Niinistö aruandes¹ tunnustatakse toidusektorit kui elutähtsat sektorit kodanikele oluliste teenuste osutamisel. See ei ole juhuslik, et Euroopa Liidu kui projekti keskmes on liidu toetus ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) kaudu. Euroopa toiduga kindlustatus, toiduohutus ja toidualane sõltumatus on vaieldamatud. Euroopa kodanikud kinnitavad seda: 94 % kodanikest, kes viimases Eurobaromeetri uuringus osalesid, on veendunud, et ELis on alati oluline tagada stabiilne toiduga varustus².

Toit on ka osa liidu konkurentsivõimest. Põllumajandusliku toidutööstuse süsteem, mis põhineb ELi ühtsel turul ning selle ettevõtete, ulatuse, mastaabi ja tootmismeetodite mitmekesisusel, andis 2022. aastal üle 900 miljardi euro lisaväärtust ja tööd ligikaudu 30 miljonile inimesele,³ mis moodustab ligikaudu 15 % kogu ELi tööhõivest. Maailma suurima põllumajanduslike toiduainete eksportijana on EL aastate jooksul pidevalt suurendanud oma kaubandusbilansi ülejääki, mis jõudis 2023. aastal 70 miljardi euroni⁴. Samal ajal on olukord erinev näiteks kalandus- ja vesiviljelustoodete, õliseemnete ja valgurikaste taimede tarnimisel, kus EL sõltub suurel määral impordist.

Põllumajandus ja toit on kriitilise tähtsusega, et hoida maapiirkondades ja rannikualadel alles elujõulisi ja majanduslikult õitsvaid kogukondi. 25 % ELi elanikest elavad maal ning maapiirkonnad hõlmavad 75 % ELi territooriumist – maaelu on Euroopa identiteedi lahutamatu osa⁵. Elujõulised maa- ja rannikupiirkonnad on võtmetähtsusega, et ei toimiks rahvastikukadu ja inimestel oleks õigus elada soovitud kohas.

Põllumajandus ja kalapüük tähendavad koostööd loodusega. Põllumehed ja kalurid on looduse valvurid, vastupanuvõimelise Euroopa vundament, elutähtis **osa lahendusest** probleemile, kuidas kaitsta ja muuta vastupidavamaks loodust, mulda, vett, õhku, elurikkust, ookeane ja kliimat. **Põllumajandustootjad, kalurid ja toidutootjad on innovaatorid ja ettevõtjad.** Innovatsioon avab uusi ärimudeleid ja hüvesid ning selle kaudu võidavad üleminekust kõik – nii põllumajandustootjad, kalurid kui ka loodus, samuti paraneb konkurentsivõime.

Kuid toidualast sõltumatust ei tohiks kunagi pidada enesestmõistetavaks. Põllumajanduslik toidutööstus on hakkama saanud pandeemia vapustustega ja sisendkulude kasvuga, näidates üles uskumatult suurt vastupanuvõimet. Geopoliitiliste

¹ Niinistö, S., *Safer together – Strengthening Europe's Civilian and Military Preparedness and Readiness (Ühiselt turvalisem – Euroopa tsiviil- ja sõjalise valmisoleku tugevdamine)*, 2024.

² Euroopa Komisjon – Eurobaromeeter 2025: [Europeans, Agriculture and the CAP - jaanuar 2025 - Eurobaromeetri uuring](#).

³ Eurostat, *Key figures on the European food chain (Euroopa toidutarneahela põhinäitajad) – 2024 edition (europa.eu)*, 2024. Põllumajanduse tööhõive näitajad on 2020. aastast.

⁴ Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektooraat, [Monitoring EU agri-food trade. Developments in 2023](#) (ELi põllumajanduslike toiduainetega kauplemise seire. 2023. aasta suundumused), märts 2024.

⁵ Eurostat, [Urban-rural Europe - introduction - Statistics Explained](#), vaadatud veebruaris 2025.

pingete surve, hiljutiste kriiside järelmõjud, äärmuslike ilmastikunähtuste laastav mõju ja keskkonnaseisundi halvenemine ning struktuursete suundumuste tagajärjed ohustavad aga selle olulise sektori elujõulisust ja ELi strateegilist autonoomiat.

Tänapäeva põllumajanduslikul toidutööstusel tuleb lahendada olukordi, kus toimuvad keerulised struktuurimuutused, näiteks valitsevad suured erinevused põllumajandustegevuse ulatuses ning põllumajandusega hõivatud elanikkond vananeb. Ainult umbes 12 % ELi põllumajandustootjatest on nooremad kui 40 aastat⁶. Põllumajanduses töötavate inimeste sissetulekud isiku kohta on viimastel aastakümnetel küll suurenenud, kuid need on endiselt märkimisväärselt väiksemad kui ülejäänud majanduse keskmised sissetulekud,⁷ ning see mõjutab otseselt põllumajandustootjate elatusvahendeid ning takistab nende võimekust teha investeringuid, planeerida ja ellu viia innovatsiooni. Nagu ELis hiljuti näha oli, on see esmane faktor, mis põllumajandustootjaid protestima toob.

Kuigi paljud noored tunnevad huvi selle vastu, kuidas põllumajanduses karjääri teha, ja on neid, kes töötavad edukalt mõnes heal järjel olevas põllumajanduslikus perettevõttes, on sel teel palju probleeme ja takistusi. Sellised tegurid nagu väga ebakindlad tulu teenimise väljavaated koos keeruliste regulatiivsete nõuetega, mis võivad muutuda lämmatavaks bürokraatlikuks koormaks, väike kasumlikkus, mis takistab investeringute tegemist, kriisidele avatud tootmine, demograafilised muutused, sooline ebavõrdsus, põhiteenuste kättesaamatus mõnes maapiirkonnas ja ameti raskus – need võivad tulevasi põlvkondi põllumehe elukutsest üha enam eemale tõugata. Põllumajandusliku toidutööstuse kumulatiivne mõju avaldab sageli suurt survet keskkonnale ja kliimale, samas kui põllumajandustootjad sõltuvad loodetava saagi saamisest loodusest. Need probleemid on enamjaolt samad ka kalandus- ja vesiviljelussektori esmatootjatel ning kogu põllumajanduslikul toidutööstusel.

Euroopa põllumeheameti tulevikukindluse ja stabiilsuse puudumine on viinud selleni, et alles äsja toimusid ELis ulatuslikud meeleavaldused. Seda arvesse võttes on oluline, et **EL tunnistaks põllumajandustootjate elutähtsat rolli inimeste elus ja elatusallikates ning muudaks põllumeheameti konkurentsivõimeliseks ja atraktiivseks, et see saaks jõudsalt areneda, olla innovaatiline ja ühiskonnale kasulik – täna, homme ja aastal 2040.** See on veelgi olulisem, kui mõelda ELi tulevasele laienemisele ning sellega seotud põllumajanduse ja põllumajandustootjate väljakutsetele ja võimalustele praegustes ja tulevastes ELi liikmesriikides.

Käesolevas teatises visandatakse visioon Euroopa põllumajandusliku toidutööstuse süsteemist aastaks 2040 ja pärast seda ning esitatakse tegevuskava, kuidas suunata ELi meetmeid, et **poliitika astuks visiooniga ühte sammu** ja kohandaks end uute oludega. Paljudes valdkondades on eesmärkide saavutamiseks vaja liikmesriikide ja ELi poliitikat paremini kooskõlastada. Visioon toetab ka ELi konkurentsivõime kompassi elluviimist, mis on kogu ELi hõlmav juhtalgatus konkurentsivõime suurendamiseks⁸. Peatne **Euroopa ookeanipakt** loob samuti raamistiku ELi tohutu mere- ja rannikuala võimestamiseks, et suurendada toiduga kindlustatust, säilitades samal ajal loodusvara, millele toetub kalandussektor, ja suurendades innovatsiooni kaudu konkurentsivõimet. Lisaks valmistab komisjon ette kalandus- ja vesiviljelussektori visiooni 2040. aasta perspektiiviga, et tagada sektori pikaajaline konkurentsivõime ja kestlikkus, luua

⁶ Eurostat, [Farmers and the agricultural labour force - statistics - Statistics Explained](#), vaadatud veebruaris 2025.

⁷ Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat, [EU Farm Economics Overview](#), vaadatud veebruaris 2025.

⁸ Euroopa Komisjon (2025), *ELi konkurentsivõime kompass*, COM(2025) 30 final.

tingimused töökohtade loomiseks ja lahendada kalapüügikogukonda mõjutavaid pakilisi probleeme.

Käesolev teatis tugineb mitmele strateegilisele sisenddokumendile, millest tuleks nimetada eelkõige strateegilist dialoogi ELi põllumajanduse tuleviku üle⁹ ning Draghi aruannet¹⁰, Letta aruannet¹¹ ja Niinistö aruannet¹². Samuti tugineb see ELi riigipeade ja valitsusjuhtide järeldustele,¹³ nõukogu eesistujariigi Belgia järeldustele põllumajanduse tuleviku kohta (2024) ning nõukogu 2024. aasta järeldustele ÜPP tuleviku kohta. Arvesse on võetud Euroopa Parlamendi, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ning Regioonide Komitee arvamusi ja resolutsioone.

Poliitilised meetmed on koondatud **nelja peamise prioriteetse valdkonna** alla. Teatistes kirjeldatakse **töösuundi**, kuidas kaasaval ja koostööl põhineval viisil kujundada nende poliitiliste meetmetega seotud algatusi. Prioriteetsetes valdkondades tulemusteni jõudmine põhineb peamiselt olulistel kõrvalelementidel, nimelt põllumajandustootjaid ja kogu põllumajandusliku toidutööstuse väärtusahelat mõjutava õigusraamistiku **lihtsustamisel** ning kestliku ülemineku lahendusi pakkuval **innovatsioonil**.

Uus tegutsemisviis: usalduse ja dialoogi loomine

Kogemused näitavad, et teatavad toidu ja põllumajandusega seotud teemad võivad olla väga polariseerivad ning ühiskondlikku konsensust on tõenäolisem saavutada kaasava lähenemisega. Visiooni tuumaks on seega uus tegutsemisviis – suurendada usaldust ja dialoogi läbivalt kogu põllumajandusliku toidutööstuse süsteemis nii ELis kui ka kogu maailmas.

Esimesed sammud on juba tehtud – on peetud strateegilist dialoogi, mille käigus lepiti üksmeelselt kokku soovitude pakett. Kuid praeguse dialoogi jaoks tuleks rohkem süveneda kohapeal ja selle käigus tuleks pidevalt ja tõhusamalt suhelda põllumajandustootjate, toidutarneahelas osalevate ettevõtjate ja kodanikuühiskonnaga kohalikul ja piirkondlikul tasandil kogu Euroopas ning kuulata ära nende mured ja ideed. Samal ajal tuleb läbi vaadata olemasolevad mehhanismid dialoogi ja koostöö edendamiseks sidusrühmadega ELi tasandil, **näiteks praegused kodanikuühiskonna dialoogirühmad**, et tagada sisukam ja tõhusam osalemine tulevaste poliitikameetmete kujundamises. Uus **Euroopa põllumajandus- ja toidunõukoda**¹⁴ toetab komisjoni kaasava poliitika loomisel: annab strateegilist nõu ja edendab uut dialoogikultuuri toidutarneahela eri osalejate vahel. Ka **ELi ÜPP võrgustik** hõlbustab jätkuvalt teabevahetust kõigi asjaomaste osalejate vahel ning **iga-aastased noortepoliitika dialoogid** võimaldavad sisukalt kaasata noori ja põllumajandustootjaid poliitilistesse aruteludesse.

⁹ [Strateegiline dialoog ELi põllumajanduse tuleviku üle. Euroopa põllumajanduse ja toidutootmise ühine väljavaade](#). 2024.

¹⁰ Draghi, M., [The future of European competitiveness](#) (Euroopa konkurentsivõime tulevik), september 2024.

¹¹ Letta, E., *Much more than a market. Speed, Security, Solidarity. Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU Citizens* (Palju enam kui turg – kiirus, turvalisus, solidaarsus – siseturu võimestamine kõigile ELi kodanikele kestliku tuleviku ja jõukuse tagamiseks), 2023.

¹² Niinistö, S., *Safer together – Strengthening Europe's Civilian and Military Preparedness and Readiness* (Ühiselt turvalisem – Euroopa tsiviil- ja sõjalise valmisoleku tugevdamine), 2024.

¹³ Euroopa Ülemkogu strateegiline tegevuskava 2024–2029, 2022. aasta Versailles' deklaratsioon, 2023. aasta Granada deklaratsioon ja 2024. aasta Budapesti deklaratsioon.

¹⁴ [Kõrgetasemeline nõuanderühm](#), kuhu kuulub 30 liikmesorganisatsiooni, kes esindavad kolme sidusrühmade kategooriat: põllumajanduskogukond, muud toidutarneahelas osalejad ja kodanikuühiskond, näiteks sellistes valdkondades nagu keskkond ja kliima, loomade heaolu ja tarbijaküsimused.

Lisaks jätkab komisjon **pidevat dialoogi kõigi teiste ELi institutsioonide ja asutustega**, eelkõige Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukoguga, Regioonide Komiteega ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega, samuti peamiste rahvusvaheliste organisatsioonide ja partneritega. **Käesoleva visiooni rakendamise tõhusa järelevalve** korraldamiseks annab komisjon kõigile ELi institutsioonidele korrapäraselt aru sammude kohta, mida on tehtud erinevate algatuste edukaks elluviimiseks.

2. VISIOON JA EESMÄRGID 2040. AASTAKS: PÕLLUMAJANDUSLIKU TOIDUTÖÖSTUSE SÜSTEEM, MIS ON ATRAKTIIVNE, KONKURENTSIVÕIMELINE, KESTLIK JA ÕIGLANE PRAEGUSTE JA TULEVASTE PÕLVKONDADE JAOKS

Euroopa Liit 2040. aastal peaks olema koht, kus põllumajandus ja toidutootmine kogu mandril arenevad jõudsalt kõigis oma vormides. EL peaks olema koht, kus põllumajandus on tulevaste põlvkondade jaoks atraktiivne ala ning põllumajanduslik toidutööstus on konkurentsivõimeline, vastupanuvõimeline, tulevikukindel ja õiglane.

Selle strateegilise sektori tuleviku edu pant on liidu ja liikmesriikide suutlikkus luua õiged tingimused, et oleks võimalik alljärgnev.

- **Atraktiivne ja prognoositav põllumajanduslik toidutööstus, kus sissetulekud võimaldavad põllumajandustootjatel jõudsalt areneda** ja kus tulevased põlvkonnad soovivad kaasa lüüa¹⁵ ning jätkata kõigi jaoks taskukohase ja tarbijate nõudmistele vastava toidu tootmist; kus on loodud soodsad tingimused, mis võimaldavad põllumajanduslikul toidutööstusel kasutada ära oma ettevõtluspotentsiaali, mida toetavad erinevad sissetulekuallikad ja oskus haarata kinni innovatsiooni, tehnoloogia ja rohepöörde võimalustest; kus keskkonna, vee, mulla või õhu kvaliteedile kasulikud ökosüsteemiteenused, näiteks kasvavas mahepõllumajandussektoris, on korralikult premeeritud; kus toidutarneahel toimib õiglaselt ning üleminekuga seotud koormus ja kulud jagatakse võrdselt kõikide toidutarneahelas osalejate vahel.
- **Põllumajanduslik toidutööstus, mis on konkurentsivõimeline ja vastupidav kasvavale üleilmsele konkurentsile ja šokkidele.** See sõltub ELi suutlikkusest mitmekesistada oma kaubandussuhteid, luua sektorile uusi ekspordivõimalusi ja vähendada kriitilist sõltuvust; kus raamistik ja üleilmsed meetmed võimaldavad põllumajandustootjatel konkureerida võrdsetel tingimustel kogu maailmas, leevendada bürokraatiat kodus ja suurendada sektori vastupanuvõimet, et ta suudaks mitte ainult šokkidele vastu pidada ja neist taastuda, vaid ka kohaneda ja muutuda. EL aitab jätkuvalt kaasa üleilmsele toiduga kindlustatusele ja täidab oma rolli partnerluse loomisel kogu maailmas.
- **Tulevikukindel põllumajanduslik toidutööstus, mis toimib planeedi taluvuspiirides**, ning kus põllumajandus- ja toidusektor aitavad üheskoos kaasa ELi kliimaeesmärkide saavutamisele, säilitades samal ajal heas seisundis mulda, puhast vett ja õhku ning kaitses ja taastades Euroopa elurikkust.

¹⁵ Krzysztofowicz, M., Rudkin, J., Winthagen, V. ja Bock, A., *Farmers of the future*, EUR 30464 EN, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2020, ISBN 978-92-76-26331-9, doi:10.2760/5237, JRC122308.

Toidutarneahelas osalevad sidusrühmad aitavad ühiselt neid tulemusi saavutada ja üleminekuriske kanda. Kõik põllumajandusliku toidutööstuse süsteemi segmendid on palju paremini valmis kliimamuutuste, elurikkuse vähenemise ja saaste tagajärgedega toime tulema, kasutama loodusvarasid säästvalt ja tõhusalt ning toimima kooskõlas terviseühtsuse põhimõttega.

- **Põllumajanduslik toidutööstus, mis väärtustab toitu, edendab õiglasi töö- ja elutingimusi ning elujõulisi ja heade ühendustega maa- ja rannikupiirkondi**, mis hõlmab ka äärepoolsemaid piirkondi; kus maapiirkonnad annavad oma inimestele õiguse elada soovitud kohas; kus seost toidu, territooriumi, hooajalisuse, kultuuri ja traditsioonide vahel peetakse euroopaliku eluviisi väärtuslikuks ja lahutamatuks osaks; kus EL on jätkuvalt maailmas esirinnas toidualase innovatsiooni ja toiduohutuse valdkonnas ning toit on inimestele taskukohane; kus vaimne tervis ei ole tabuteema, vaid põllumajandustootjate ja töötajate sotsiaaltoetussüsteemi osa; kus elu- ja töötingimused toovad kutsealale rohkem naisi ja noori ning on tagatud töötajate õiguste kaitse põllumajandusettevõtetes ja toidu väärtusahelas.

Lisaks on käesoleva visiooni elluviimiseks sisuliselt oluline, et Euroopa põllumajandusliku toidutööstuse süsteem investeerib **teadusuuringutesse, teadmistesse, oskustesse ja innovatsiooni** ning võimendab seda ümberkujundavat jõudu, mida nad pakuvad.

3. KUJUNDADA ÜHESKOOS POLIITIKAMEETMEID PÕLLUMAJANDUS- JA TOIDUAINESEKTORI HEALE JÄRJELE AITAMISEKS

Käesolevat visiooni on võimalik ellu viia üksnes tulevikku vaatavate ja sidusate poliitikameetmetega, mis koonduvad ümber keskse küsimuse: kuidas luua majanduslikult, sotsiaalselt ja keskkonnaalasel jätkusuutlik ning seega atraktiivne, konkurentsivõimeline, tulevikukindel ja õiglane põllumajandusliku toidutööstuse süsteem praeguste ja tulevaste põlvkondade jaoks?

3.1. Ehitada üles atraktiivne sektor, mis tagab rahuldava elatustaseme ja võimendab uusi sissetulekuvõimalusi

Rohkem kui 60 aastat tagasi võttis EL kohustuse kindlustada põllumajandusega tegeleva rahvastikuosa rahuldav elatustase, nagu on sätestatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 39. See kohustus on praegu sama asjakohane kui tollal. Keskmiselt on põllumajanduses kogutulu töötaja kohta märkimisväärselt väiksem kui keskmine palk majanduses tervikuna (2023. aastal 60 % keskmisest palgast),¹⁶ hoolimata kõikidest jõupingutustest.

Põllumajandustootjad ei taha sõltuda avaliku sektori toetusest, kuid selle kutseala ebastabiilne loomus ja turu tasakaalustamatus sageli nõuavad seda. Rahuldava elatustaseme saavutamiseks vajalike erinevate meetmete kindlaksmääramisel **peame lähtuma kõikidest võimalikest tuluallikatest**: turutulud, avaliku sektori toetus ning mitmekesised ja uued täiendavad sissetulekuallikad.

Õiglane ja võrdne toidutarneahel

¹⁶ [Euroopa Komisjon, põllumajandus- ja toiduturgude andmeportaal: Jobs and Growth in Rural Areas.Farmers' income compared to wage in the rest of the economy. vaadatud veebruaris 2025.](#)

Esiteks peavad põllumajandustootjad saama **turult suuremat tulu**, mis võimaldab neil teha vajalikke investeeringuid tulevikukindluse tagamiseks ja muuta oma põllumajandusettevõtted vastupidavamaks. Selle eeltingimuseks on, et kõrvaldatakse praegune tasakaalustamatus toiduainete tarneahelas, kus tulude ebaõiglane jaotus, riskid ja kulukoormus mõjutavad sageli ebaoproportsionaalselt esmatootjaid. **Ei saa lubada olukorda, kus põllumajandustootjad on süstemaatiliselt sunnitud müüma alla omahinna.**

Esimesed sammud, et tasakaalustada seisukohti ja hõlbustada ebaausate kaubandustavade vastaste eeskirjade nõuetekohast täitmise tagamist, on juba astunud komisjoni poolt 9. detsembril 2024 vastu võetud ettepanekutega¹⁷. Need tugevdavad tootjate positsiooni lepingute läbirääkimisel ja sõlmimisel ning kaitsevad põllumajandustootjaid paremini ebaausate kaubandustavade eest.

Lisaks on mitu liikmesriiki kehtestanud riiklikud eeskirjad, mille eesmärk on lahendada tootmiskuludest madalama hinna probleem, kuid see võib siiski viia erinevate lähenemisviisideni ühtsel turul. Kehtivate eeskirjade hindamise raames uuritakse täiendavalt ebaausaid kaubandustavasid ning vaadatakse läbi riiklikud eeskirjad, nagu on soovitatud strateegilises dialoogis. Selle põhjal teeb komisjon täiendavate algatuste ettepanekud, eelkõige ebaausate kaubandustavade direktiivi läbivaatamiseks, **et käsitleda põhimõtet, mille kohaselt põllumajandustootjaid ei tohiks sundida süstemaatiliselt müüma oma tooteid tootmiskuludest madalama hinnaga**, ning ühise turukorralduse määruse läbivaatamiseks 2027. aasta järgse ÜPP ettepanekute kontekstis.

Samal ajal, nagu on soovitatud strateegilises dialoogis, tuleb tugevdada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas, julgustades neid ühinema ühistute ja/või liitudega, et vähendada kulusid, suurendada tõhusust ja tõsta turul saadavat hinda. ÜPP juba pakub põllumajandustootjatele sellist tuge.

Lisaks on usalduse ja õigluse suurendamise võtmeks **läbipaistvus** seoses kulude ja marginaalide kujunemise ja jaotumisega toidutarneahelas. Komisjon suurendab veelgi toidutarneahela läbipaistvust, sealhulgas uue **ELi põllumajandusliku toidutarneahela vaatluskeskuse** (AFCO) kaudu, mis töötab välja ja avaldab toidutarneahelas kujunevate hindadega seotud näitajad, et anda juhiseid edasiseks meetmete võtmiseks. Need vahendid peaksid toetama ka selliste toidu- ja joogisektori VKEde pikaajalist konkurentsivõimet, kes on hiljutise inflatsiooni tõttu eriti kannatanud.

Õiglasem ja sihipärasem avaliku sektori toetus

Kogu ELis tulevastele põllumajandustootjate põlvkondadele atraktiivse põllumajanduse edasikestmiseks on **ÜPP kaudu antav avaliku sektori toetus jätkuvalt oluline põllumajandustootjate sissetuleku toetamiseks**. ÜPP otsetoetustel on endiselt oluline roll põllumajandusettevõtete teenitava põllumajandustulu toetamisel ja stabiliseerimisel ning need toetused moodustasid 2020. aastal keskmiselt 23 % põllumajandusettevõtete sissetulekust¹⁸.

¹⁷ Hiljuti tehtud ettepanek **ühise turukorralduse määruse** muutmiseks seab eesmärgiks tugevdada tootjate positsiooni põllumajandustoodete tarnelepingute üle peetavatel läbirääkimistel ja lepingute sõlmimisel, edendada põllumajandustootjate vahelist koostööd ja parandada hindade ülekandumisega seotud olukorda. Samuti peaksid **ebaausate kaubandustavade direktiivi** raames kavandatud uued piiriülese nõuete täitmise tagamise eeskirjad aitama paremini kaitsta põllumajandustootjaid ebaausate kaubandustavade eest.

¹⁸ Euroopa Komisjon (2023). *Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule: Kokkuvõte ÜPP strateegiakavadest aastateks 2023–2027: ühised jõupingutused ja ühine ambitsioon*

Tulevane ÜPP kui tulevase mitmeaastase finantsraamistiku ettepanekute osa saab olema lihtsam ja sihipärasem, et toetada **ambitsioonikat ja tulevikkuvaatavat ELi põllumajanduspoliitikat**. Selles määratletakse selgem tasakaal põllumajandustootjaid mõjutava regulatiivse ja stiimulitel põhineva poliitika vahel.

Lisaks tunnistab komisjon, et ÜPP mainet avalikkuse silmis on mõjutanud arusaam, et mõnel territooriumil ei ole toetused jaotatud õiglaselt.

Üldpõhimõttena on tulevane ÜPP toetus seega rohkem suunatud põllumajandustootjatele, kes tegelevad **aktiivselt** toiduainete tootmisega, põllumajandusettevõtete elujõulisusele ja keskkonnakaitsele. Lähenemisviisi juures tuleks kaaluda ka selliste põllumajandustoodete tootmise prioriteediks seadmist, mis on olulised ELi strateegilise autonoomia ja vastupanuvõime jaoks.

Väikesed ja keskmise suurusega põllumajandusettevõtted moodustavad maapiirkondade sotsiaalse struktuuri, nad kaitsevad loodust ja hoiavad alal elatusvahendeid. Neil peaksid olema tingimused, mis võimaldavad neil põllumajandusega tegeleda ilma liigse halduskoormusega. Võttes arvesse seda, kui palju neid on, kaalub komisjon **lihtsustatud sissetulekutoetuse vahendite** vastu huvi äratamist ja nende kasutamise laiendamist ühtlustatud tingimuste ja kontrollide süsteemi abil.

Toetust tuleks täiendavalt **suunata neile põllumajandustootjatele, kes seda kõige rohkem vajavad**, pöörates erilist tähelepanu looduslikust eripärast tingitud piirangutega alade põllumajandustootjatele, noortele ja uutele põllumajandustootjatele ning segapõllumajandusettevõtetele.

Kaalutakse, kuidas ulatuslikumalt kasutada **selliseid meetmeid nagu toetuste järkjärguline vähendamine ja piiramine**, võttes arvesse liikmesriikide erinevaid struktuurilisi ja valdkondlikke olusid. Kõik põllumajandustootjad peaksid jätkuvalt saama kasu ka sellistest vahenditest nagu ökosüsteemi teenuste eest tehtavad maksed, mida hakatakse ühtlustama ja lihtsustama, samuti investeerimistoetus ning kriisiohje- ja riskijuhtimisvahendid.

Praeguste ÜPP strateegiakavadega saadud kogemusi aluseks võttes **on vaja ÜPP poliitika rakendamise viise veelgi ühtlustada**. Praegune keerukus nõuab strateegilisemat lähenemisviisi.

Tulevane, 2027. aasta järgne ÜPP hakkab tuginema peamistele poliitikaeesmärkidele ja sihipärasele poliitikanõuetele ning samal ajal pannakse liikmesriikidele suurem vastutus ja aruandekohustus selle eest, kuidas nad neid eesmärke täidavad.

Paindlikkust laiendatakse põllumajandustootjatele, et anda neile suurem sõnaõigus selliste põllumajandustavade kujundamisel, mis sobivad paremini nende põllumajandusettevõtete ja taustaga. Praegust tingimuslikkuse süsteemi lihtsustatakse. Põllumajandustootjad on reageerinud positiivselt ökokavade kasutuselevõtule, millega premeeritakse neid selliste ökosüsteemiteenuste pakkumise eest, mis ületavad kohustuslikke nõudeid. Komisjon suunab tulevase ÜPP **tingimuste asemel stiimulitele**.

Kasutoovate innovatsioonivõimaluste võimestamine

Põllumehed on juba loomu poolest novaatorid ja ettevõtjad. **Noored põllumajandustootjad tahavad olla innovatsiooni liikumapanevaks jõuks**. Kliimanetraalsest ja looduspositiivsest majandusest tekivad põllumajandustootjatele ja ka kaluritele uued võimalused täiendavate sissetulekuallikate leidmiseks.

Konkreetsed näited on kasvav **mahepõllumajandussektor ja agroökoloogilised põllumajandustavad**, mis on osutunud nooremate põllumajandustootjate jaoks

atraktiivseks, sest ühendavad majanduslikud võimalused keskkonnatulemuste ja sotsiaalse vastutusega.

Teiste jaoks pakub uusi ja põnevaid võimalusi innovatsioon. Näiteks **biomajandus ja ringlus** pakuvad suurt potentsiaali põllumajanduse, metsanduse ja kogu toidusüsteemi jaoks ning kriitilise sõltuvuse vähendamiseks. 2025. aasta lõpuks valmiva uue **biomajanduse strateegia** eesmärk on panna Euroopa Liit kiiresti laieneval biomajanduse turul ülemaailmse liidri kohale. Tuleb kiirendada biopõhiste ja ringluspõhiste lahenduste äriliseks muutmist, skaleerida läbimurdelist biotehnoloogiat, haarata kinni tekkivatest turuvõimalustest ja täita investeerimislüngad. See on eriti kasulik põllumajandustootjatele, kuna võimaldab mitmekesistada väärtusvooge, väärtustada põllumajandusettevõtte jääke, tugevdada esmatootjate rolli väärtusahelas ja luua maapiirkondades uusi töökohti. Komisjon teeb koostööd rahvusvaheliste partneritega, eelkõige ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni kaudu, et ühiselt leida kestlikud viisid, kuidas põllumajandustootjad nii Euroopas kui ka mujal maailmas saaksid kasutusele võtta biomajanduse potentsiaali.

Uuenduslikud rahastamisvahendid, sh erasektori ning avaliku ja erasektori partnerluses antav rahastus looduse heaks, võivad lisaks avaliku sektori toetusele premeerida põllumajandustootjaid, kes säilitavad looduspositiivseid tavasid või hakkavad neid kasutama, ning viivad sellised tootjad kokku ettevõtete ja investoritega, kellel on niisuguste tavade vastu ärihuvi.

Süsinikupõllundus on juba täiendava sissetulekuallikana esile kerkinud. Süsiniku eemaldamise ja süsinikupõllunduse määrusega¹⁹ on loodud esimene kogu ELi hõlmav vabatahtlik raamistik süsiniku eemaldamise, süsinikupõllunduse ja toodetes süsiniku säilitamise sertifitseerimiseks kogu Euroopas ning praegu töötatakse välja sertifitseerimismeetodeid süsiniku eemaldamise, mulla kasvuhoonegaaside heite vähendamise ning elurikkusele pakutavate hüvede usaldusväärseks seireks, aruandluseks ja kontrollimiseks. Need meetodid tuginevad, kui see on võimalik, olemasolevatele süsteemidele, mis juba edukalt annavad põllumajandustootjatele lississetulekut. Kui meetodid on täielikult välja töötatud, tuleks stimuleerida nende vabatahtlike arvestusühikute pakkumise ja nõudluse kokkusobitamise tõhusaid viise, et optimeerida põllumajandustootjate täiendavaid sissetulekuvõimalusi.

Edaspidi täiendab komisjon seda võimaluste arendamisega **looduse arvestusühikute** jaoks, mis on looduspositiivse tegevuse ühikud, millega väljendatakse kvantifitseeritud ja sertifitseeritud kvaliteetseid looduspositiivseid tulemusi. Mitmed praegused ettevõtjate poolt väljatöötatud süsteemid ja käimasolevad katseprojektid nii ELi kui ka rahvusvahelisel tasandil näitavad selliste projektide olulist potentsiaali, millele saab edasises töös tugineda.

Samuti tekivad olulised võimalused **taastuenergia tootmiseks**, mis suurendab energiajulgeolekut, vähendab kasvuhoonegaaside heidet ning pakub põllumajandustootjatele ja metsandusettevõtjatele täiendavat sissetulekut ja innovatsiooniväljavaateid. Põllumajandustootjad peaksid olema rohkem **energiasõltumatud näiteks päikesepaneelide, tuugenite ja biogaasi tootmise abil**, kuid mitte ainult – neil peaks olema ka võimalik näiteks energiakogukondade kaudu **viia oma energiatooteid turule**.

¹⁹ Määrus (EL) 2024/3012.

Näited

Digiüleminek (sh tehisaru), teadusuuringud ja innovaatilised agrotehнологiad on võimelised tekitama põllumajanduses murrangulisi muutusi ja vähendama põllumajandusettevõtete kohapealseid kulusid, aidates seeläbi suurendada sissetulekuid.

- E-kaubanduse platvormid, digitaalsed turundusvahendid ja veebipõhised kauplemiskohad võivad aidata põllumajandustootjatel ja teistel põllumajandusliku toidutööstuse süsteemis osalejatel jõuda laiema kliendibaasini ja mitmekesistada oma tuluvoogusid.
- Täppispõllumajandus ja andmepõhised lahendused võivad sisendite optimeerimise kaudu suurendada kasumlikkust.
- Programmi „Euroopa horisont“ teadus- ja innovatsioonimissiooni „Euroopa mullakokkulepe“ 100 eluslaborit on enneolematu ressurss, mis aitab põllumajandustootjatel parandada mulda olukorras, kus väetiste sisendhinnad on kõrged ning ähvardab veenappus või mõni muu äärmuslik ilmastikunähtus, näiteks üleujutus.

Ambitsioonika investeerimiskava loomine

Vastupanuvõimeline ja kestlik põllumajandusliku toidutööstuse süsteem nõuab märkimisväärseid investeeringuid ja seega **julgeid meetmeid kestlikkusele ülemineku rahastamiseks ja riskide vähendamiseks**. Põllumajandussektori ees seisab tohutu rahastamispuudujääk, mis on hinnanguliselt 62 miljardit eurot (2022. aastal), ja see on palju suurem kui 2017. aastal²⁰. Kuid laenu saamine pangalt, finantsasutuselt või erainvestorilt on raske, eriti noortel põllumajandustootjatel. Selle põhjuseks on suhteliselt väikesed põllumajandusettevõtted, väike või tagasihoidlik investeeringute tasuvus, väga muutlik kasumlikkus ja risk, ilmastiku- ja kliimamõjust tingitud toodangu prognoosimatus ning avatus volatiilsetele (üleilmsetele) kaubaturgudele.

ÜPP raames jätkatakse investeeringute rahastamist, et edendada põllumajandussektori konkurentsivõimet, kestlikkust ja vastupanuvõimet. See hõlmab sageli suhteliselt väikesemahulisi investeeringuid põllumajandusettevõtete tasandil ning avaliku ja erasektori taristut, mida on vaja sektori moderniseerimiseks. Praegused rahastamisvahendid saavad üksteist tugevdada ainult siis, kui neid kasutatakse tulevikus arukamalt.

Komisjon töötab selle nimel, et kasutada tõhusalt avaliku sektori vahendeid ja investeeringuid ning finantsvõimendust ja vähendada erakapitali riske, ning teeb tihedat koostööd selliste institutsionaalsete investoritega nagu **Euroopa Investeerimispanka grupp (EIBG)**, samuti pangandussektoriga.

Sellega seoses kaalub komisjon võimalusi luua esmatootjate riskikindlustamise süsteemid ning uurib ka avaliku ja erasektori partnerlust, et **tõmmata investeeringuid põllumajandus- ja toiduainetööstuse VKEdesse**, kiirendamaks toidutarneahela ümberkujundamist.

Ettevõtluse edendamine: uus põlvkonnavahtetuse strateegia

²⁰ Euroopa Komisjon ja Euroopa Investeerimispank, *Financing gap in the EU agricultural and agri-food sectors*, platvorm FI Compass, 2023.

Toidualase sõltumatuse tulevik Euroopas 2040. aastal seisab tänaste noorte ja uute põllumajandustootjate õlgadel.

Üks põllumajandussektori suurema atraktiivsuse eeltingimusi on tegeleda **põlvkonnavahetust takistavate peamiste tõketega**, eelkõige maa, investeeringute, oskuste jms kättesaadavusega. „Õigust elada soovitud kohas“ võib kohaldada nende noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamise suhtes, kes soovivad jääda oma territooriumile ja seal põllumajandusega tegeleda.

Kuid seda vastutust ei saa kanda ÜPP üksinda. Tõelise põlvkonnavahetuse stimuleerimiseks on vaja kogu ühiskonda hõlmavat lähenemisviisi ning poliitikameetmete kombineerimist eri valdkondade ja vastutusalade vahel, millealane pädevus kuulub paljuski riikidele ja piirkondadele.

Komisjon valmistab tihedas koostöös liikmesriikide, Euroopa Parlamendi ja peamiste sidusrühmadega ette **põlvkonnavahetuse strateegiat**, mis esitatakse 2025. aastal. Strateegias **antakse soovitusi** poliitikameetmete ja muude vajalike meetmete kohta nii ELi kui ka riikide ja piirkondade tasandil.

Viljakandva **maa** piiratud kättesaadavus tingimustes, kus konkurents selle kasutamiseks kasvab ja tuleb tegeleda kliimamuutuste tagajärgedega, paneb põllumajanduskogukonnad (ning eelkõige põllumajandussektori uued osalejad) raskesse olukorda. Maapoliitika hõlmab paljusid aspekte, mis kuuluvad peamiselt liikmesriikide pädevusse. Selles töös tuleks arvesse võtta maavalduste üleandmise tingimusi ning maahõive leevendamise põhimõtteid, võttes aluseks mitme liikmesriigi head näited maavalduste üleandmise kavade kohta. Sama oluline on maa planeerimise ja ostmise läbipaistvus. Liikmesriikide käsutuses on töövahendid, millega on võimalik arendada tugevaid hoobasid ja hõlbustada seega põlvkonnavahetust, sh **pensionisüsteemide ja maksusoodustuste abil**.

Vastuseks Euroopa Parlamendi taotlusele ja kooskõlas strateegilise dialoogi soovitusega töötab Euroopa Komisjon selle nimel, et luua **ELi põllumajandusmaa vaatluskeskus**²¹. On tarvis suuremat läbipaistvust ja koostööd sellistes valdkondades nagu tehingud maavaldustega ja maakasutusõiguste üleandmine, hinnasuundumused ja turukäitumine, maakasutuse muutused ning põllumajandusmaa ja loodusliku maa kadumine. Vaatluskeskus aitab ka liikmesriikidel teha teadlikke otsuseid oma põllumajandusmaa turgude reguleerimise kohta. Turuarengute suurem läbipaistvus ja koostöö kogu ELis lihtsustab põllumajanduspoliitika õigustatud huvide kaitset kooskõlas ühtse turu vabadustega.

3.2. Põllumajandussektor, mis on üleilmsete probleemide olukorras konkurentsivõimeline ja vastupidav

Tihedalt seotud maailmas, kus EL on nii maailma suurim põllumajanduslike toiduainete eksportija kui ka üks suurimaid importijaid, mõjutab põllumajandustoodete tootmise, tarbimise ja nendega kauplemise viis oluliselt ELi suhteid kolmandate riikidega²².

²¹ *PP 08 25 01 — ELi põllumajandusmaa kasutuse ja kättesaadavuse suundumuste vaatluskeskus*; Euroopa Parlamendi 27. novembri 2024. aasta seadusandlik resolutsioon Euroopa Liidu 2025. aasta üldeelarve projekti ühise teksti kohta, P10TA(2024)0050.

²² ELi põllumajanduslike toiduainete eksport ulatus 2023. aastal 230 miljardi euroni (9 % kogueksportist) ja import 160 miljardi euroni (6 % koguimportist), mis tekitas 70 miljardi euro suuruse kaubandusbilansi ülejäägi. Allikas: Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat, *Monitoring EU agri-food trade. Developments in 2023*, märts 2024.

Toiduga kindlustamatuse peamised põhjused on sõjad ja konfliktid. Seevastu toiduga kindlustamatus ise võib põhjustada ebastabiilsust ning muutuvast maailmakorras kasutatakse toitu relvana. Liidu kaubanduspartnerid võtavad ühepoolseid meetmeid, mis on suunatud liidu peamistele sektoritele, liidu ekspordile tehakse endiselt takistusi ja üleilmseid tarneahelaid ähvardab moonutuste oht. ELi püüdlusi järgida kõrgeid üleilmseid standardeid, et kaitsta universaalseid keskkonnakaitse, inimeste tervise, loomade tervise ja heaolu, taimetervise ja toiduohutuse eesmärges, peetakse sageli kaubandustõketeks. Samal ajal on ELi põllumajandustootjad üha enam mures ebaausa üleilmse konkurentsi ja vastastikku võetavate sarnaste meetmete puudumise pärast.

Kuid need probleemid ei takista liitu jätkamast sidemete tugevdamist paljude huvitatud partneritega, sealhulgas investeerimisstrateegia „Global Gateway“ kaudu. **Üleilmne toiduga kindlustatus ja Euroopa toidualane sõltumatus jäävad ELi üldise julgeoleku, konkurentsivõime ja kestlikkuse tegevuskava lahutamatuks osaks.** Olukorras, kus kogu maailmas on mitmel pool nälg, terav toiduga kindlustamatus ja toiduainete hinnatõus, jätkab EL kolmandate riikide toetamist toidualase sõltumatuses, vastupanuvõime ja kestlikkuse saavutamisel, tagades humanitaarabi ja rahvusvahelise humanitaarõiguse järgimise kaudu kõigile, sealhulgas kõige haavatavamatele, juurdepääsu ohutule, kvaliteetsele ja täisväärtuslikule toidule.

Tarneahelate mitmekesistamine ja ümberkujundava vastupanuvõime soodustamine

Maailmas, mida iseloomustavad geopoliitilised ja geomajanduslikud pinged, **muutuvad sõltuvused haavatavuseks**, nagu väljendas Mario Draghi²³. Praegu sõltub ELi toidualane sõltumatus suurel määral imporditud sisenditest, nagu väetised, sööt ja energia, ning tavaliselt on nende päritolu geograafiliselt koondunud samadesse piirkondadesse. **Seetõttu on kriitiliselt oluline vähendada neid strateegilisi sõltuvusi ja maandada tarneahelate riske**, toetades samal ajal üleminekut puhtale ja üha ressursitõhusamale vähese CO₂ heitega majandusele²⁴.

Mis puudutab peamist impordisõltuvust, siis liidu **valgutarned** sõltuvad suurel määral kvaliteetsete toodete impordist piiratud hulgast päritolukohtadest, ning see muudab liidu toidusüsteemi haavatavaks maailmaturu kõikumiste ja kestlikkusega seotud riskide suhtes²⁵. Tuleb mõelda nii sellele, kuidas valku ELis toodetakse, kui ka sellele, kuidas seda tarbitakse. Seepärast **töötab komisjon nende probleemide lahendamiseks välja tervikliku plaani**, lõimides poliitika, teadusuuringud ja kohapealsed jõupingutused, et luua sõltumatum ja kestlikum ELi valgusüsteem ja mitmekesistada samal ajal importi.

Teine oluline sõltuvus on sõltumine **imporditud toorainest ja väetistest**, mis on olulised toiduainete tootmiseks ja toiduga kindlustatuseks. Import on üha enam pärit vähestest allikatest, eriti karbamiidi puhul, kus ligikaudu 88 % ELi impordist on pärit neljast riigist²⁶. Nende sõltuvuste vähendamiseks võivad kõik: i) **Euroopa puhta tööstuse konkurentsivõime**, sest toetatakse omamaist väetisetootmist; ii) **põllumajandustootjad**, kes saavad arvestada usaldusväärsete tarnete ja stabiilsete hindadega, ning (iii) **keskkond**

²³ Draghi, M., [The future of European competitiveness](#) (Euroopa konkurentsivõime tulevik). Part A: A competitiveness strategy for Europe, september 2024, lk 15.

²⁴ Spain's National Office of Foresight and Strategy, [Resilient EU 2030. A future-oriented approach to reinforce the EU's Open Strategic Autonomy and Global Leadership](#), 2023.

²⁵ Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat, [Protein supply and demand](#), september 2024.

²⁶ Karbamiidi import Egiptusest 38 %, Venemaalt ja Valgevenest 33 % ning Alžeerias 19 %. Allikas: Euroopa Komisjon, põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat, https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/markets/overviews/market-observatories/fertilisers_en, vaadatud veebruaris 2025.

ja kliima, sest toetatakse vähese CO₂ heitega väetiste ja ringlussevõetud toitainete (nt RENURE) ning vastava töötuse läbinud kääritudsaaduste kasutuselevõttu ja tõhusat tarvitamist.

Tulevikuvaates pakub ELi peatne laienemine võimalusi ELi vastupanuvõime suurendamiseks – eesmärgiga säilitada ja tugevdada tootmis- ja ekspordisuutlikkust nii praegustes kui ka tulevastes liikmesriikides tugevdatakse ka ELi strateegilist autonoomiat ja kaalukust ülemaailmses põllumajanduslike toiduainete kaubanduses. Kuid on ka probleeme, mis nõuavad hoolikat kaalumist, eelkõige arvestades nende mõjuga ELi põllumajandustootjatele. ELi põllumajandustootjate probleemideks valmistumine ja nende tulemuslik lahendamine on oluline laienemise pakutavate võimaluste kasutamiseks, sealhulgas seetõttu, et see võib hõlbustada kandidaatriikide järkjärgulist integreerimist ühtsele turule sel ajal, kui nad liiguvad täieõigusliku ELi liikmesuse suunas.

Teekond õiglasema üleilmse konkurentsi poole

Liidu lähenemisviis **õiglasemate üleilmsete tingimuste suunas** koosneb kahest meetmest, mis peavad käima käsikäes.

(a) Ülemaailmne ja kahepoolne koostöö

Praeguses geopoliitilises kontekstis on selge, et põllumajanduse ja toidustandardite osas **muutub ülemaailmse konsensuse saavutamine üha raskemaks**.

Kuid EL jätkab koostööd oma partnerite ja peamiste rahvusvaheliste organisatsioonidega Euroopa tiimi lähenemisviisi kohaselt, et rangemalt rakendada rahvusvaheliselt kokku lepitud kohustusi ja olla ambitsioonikam üleilmsete kestlike toidusüsteemide saavutamisel kooskõlas kestliku arengu tegevuskavaga aastani 2030 ja kestliku arengu eesmärkidega. Esmatähtsaks peetakse üleilmsete standardite tõstmist rahvusvahelistes standardiorganisatsioonides neis valdkondades, mis on olulised ausa konkurentsi tagamiseks, eelkõige taimekaitsevahendite ja loomade heaolu valdkonnas. **Komisjon esitab 2025. aastal oma tegevussuuna vastastikuste sarnaste meetmete võtmise süvendamiseks, et liikmesriigid saaksid seda edasi arendada.** Teiseks teeb liit koostööd ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooniga ja rahvusvaheliste partneritega, et töötada välja ühine lähenemisviis, mis võimaldaks toidutootmise kestlikkuse aspektide võrreldavat ja õiglast hindamist kogu maailmas ning täiendaks ELi tööd kestlikkusalaste saavutuste võrdlemisel.

EL edendab ja kaitseb strateegilisemalt **ELi toodete eksporti**, tagades kolmandate riikide kasu kaubanduse lihtsustamise meetmete rakendamisest (nt eelregistreerimine), tingimusel et nad kohaldavad sarnaseid meetmeid ELi suhtes. Liit tugevdab oma **põllumajandusliku toidutööstuse alast majandusdiplomaatiat** ja sihtotstarbelisi kõrgetasemelisi missioone.

Kahepoolsel tasandil tugevdatakse käimasolevaid kahepoolseid põllumajanduspoliitika dialooge ning luuakse **uued põllumajandusliku toidupoliitika partnerlusdialoogid** peamiste kahepoolsete, piirkondlike ja kontinentaalsete partneritega. Sellega seoses pakuvad olulisi võimalusi strateegilised ja ulatuslikud partnerlused ELi lõunapoolsete naaberriikidega ning peatselt sõlmitav uus Vahemere piirkonna kokkulepe. EL kasutab täiel määral ka kahepoolseid vabakaubanduslähirääkimisi ja -lepinguid. Euroopa põllumajandustootjate huve kaitstakse ka edaspidi. EL tugevdab kaubanduse ja kestliku

arengu peatükkide/sätete ning kestlike toidusüsteemide peatükkide rakendamist ja jõustamist sihipärasemate ja operatiivsemate prioriteetide ja meetmetega, mis on suunatud konkreetsetele riikidele ja vajaduse korral konkreetsetele tegevusvaldkondadele. Partnerlusdialoogides pöörab liit erilist tähelepanu ELi regulatiivse poliitika võimalikule mõjule kohalikele põllumajandusliku toidutööstuse süsteemidele ning tagab sidususe ELi sise- ja välispoliitika vahel põllumajanduse, keskkonna, kliima ja tervise valdkondades.

(b) Liidu raamistik konkurentsivõimelisele põllumajanduslikule toidutööstusele

Samal ajal tagab liit, et ambitsioonikad ELi standardid ei põhjusta liidusiseselt majanduslikke, keskkonnavalaseid ja sotsiaalseid lekkeid ning et Euroopa põllumajanduslik toidutööstus ei satu ebasoodsasse konkurentsiolekorda ilma asjaomaste vastastikuste sarnaste meetmeteta. Selleks **rakendab EL oma poliitikas sidusalt VKEde ja konkurentsivõime kontrolli**, nagu on sätestatud konkurentsivõime kompassis, hinnates järjepidevalt liidu määruste mõju ELi põllumajandustootjatele ja põllumajandusliku toidutööstuse VKEdele, kaubandusele ja lekkeohule ning uurides põhjalikult läbirääkimiste raames sõlmitavate vabakaubanduslepingute mõju ELi põllumajandustootjatele ja üleilmsele kestlikkusele.

Tagamaks seda, et võetakse arvesse ELi muret loomade heaolu ja keskkonnakaitse pärast, ning et kaitstakse ELi moraalseid väärtusi vastusena ühiskondlikule nõudlusele, püüab komisjon kooskõlas rahvusvaheliste eeskirjadega saavutada **imporditud toodete, eelkõige pestitsiidide ja loomade heaolu suhtes kohaldatavate tootmisstandardite suuremat ühtlustamist**.

Sellega seoses kehtestab komisjon põhimõtte, et **kõige ohtlikumaid pestitsiide, mis on ELis tervise- ja keskkonnakaalutlustel keelatud, ei lubata imporditud toodete kaudu ELi tagasi**. Selleks algatab komisjon 2025. aastal mõjuhinnangu, milles võetakse arvesse mõju ELi konkurentsipositsioonile ja rahvusvahelist mõju ning tehakse vajaduse korral ettepanekuid kohaldatava õigusraamistiku muutmiseks. Samuti hindab komisjon ELis keelatud ohtlike kemikaalide, sealhulgas pestitsiidide ekspordi küsimust²⁷.

Veel üks liidu impordipoliitika vaieldamatu element on **toidu- ja söödaohutus ning looma- ja taimetervis**. ELi tootestandardid on maailma rangeimad ja tagavad, et kõik imporditud põllumajanduslikud toiduained on ohutud. Komisjon tagab asjakohaste toiduohutusosalaste õigusaktide nõuetekohase rakendamise ja täitmise tagamise. **Luuakse spetsiaalne rakkerühm**, mis koondab komisjoni ja liikmesriikide eksperditeadmisi ja jõudu, ning see suurendab märkimisväärselt liidu reaktsiooni, millega edaspidi **tugevdatakse impordikontrolli ja jõuliselt tugevdatakse kontrolli kohapeal**.

Loomade heaolu valdkonnas tagab komisjon, et tulevastes seadusandlikes ettepanekutes kohaldatakse samu standardeid ELis toodetud ja kolmandatest riikidest imporditud toodete suhtes, ning käsitleb ka nõuete täitmise tagamisega seotud küsimusi ja ELi kodanike väljendatud muresid. **Loomade heaolu õigusaktide** sihipärane läbivaatamine annab võimaluse seda kohaldada WTO nõuetele vastaval viisil ja mõjuhinnangu alusel.

²⁷ Euroopa Komisjon (2020), *Kestlikkust toetav kemikaalistrateegia. Mürgivaba keskkonna loomise suunas*, COM(2020) 667 final.

Kui liidu kaubanduspartnerid kasutavad ebaseaduslikult konkurentsi ja ühepoolseid meetmeid, mis on ebaseaduslikult suunatud liidu või üksikute liikmesriikide põllumajandusliku toidutööstuse vastu, et kahjustada liidu ühtsust, kasutab EL kõiki tema käsutuses olevaid kaitsevahendeid. 2025. aastal töötab liit ELi põllumajandusliku toidutööstuse jaoks välja ambitsioonika algatuse „**Unity Safety Net**“. Juhul kui kolmandad riigid hakkavad ELi või liikmesriike majanduslikult survestama, kaitseb liit põllumajanduslikku toidutööstust kõigi kättesaadavate vahenditega, sealhulgas vajaduse korral WTO või ELi autonoomsete instrumentide, näiteks survestamisvastase õigusakti raames.

Komisjon teeb koostööd ka Euroopa Investeerimispannaga, et anda liidu põllumajandusliku toidutööstuse ekspordiriski vähendavat **ekspordikrediiti**.

Sellega seoses on oluline roll järgmises mitmeaastases finantsraamistikus ELi ja Mercosuri lepingu raames välja kuulutatud 1 miljardi euro suurusel reservil.

Lisaks teeb komisjon tööd selle nimel, et tugevdada tundlike sektorite (näiteks põllumajandusloomade pidamise) konkurentsi- ja vastupanuvõimet; ta esitab **lihtsustamispaketi**, mis aitab tõsta Euroopa põllumajandustootjate konkurentsi- võimet, ilma et tehtaks mööndusi ühiskondlike eesmärkide arvelt; ta teeb ettepaneku **laiendada päritoluriigile viitavat märgistamist kooskõlas valdkondlike ja ühtse turu eeskirjadega** ning rakendada selle **edendamise poliitikat** intensiivsemalt.

Põllumajandusliku toidutööstuse valmisolek ja vastupanuvõime suurendamine

„**Me peame olema paremini valmis mitte ainult ellujäämiseks, vaid ka selles uues reaalsuses hästi hakkama saamiseks,**“ märgitakse Niinistö aruandes²⁸. Seda uut reaalsust on kujundanud hirmutavad šokid alates pandeemiast, Venemaa agressioonidest ja turuhäiretest kuni looma- ja taimahaiguste ning ebastabiilse geopoliitilise olukorrani. Sademete hulga ja laadi muutumise tõttu sagenevad äärmuslikud ilmastikunähtused, mis olid varasemalt üsna haruldased.

Põllumajandustootjad on paljude nende kriiside puhul esirinnas. Riskide, ohtude ja ebakindluse kasv nõuab **riskijuhtimiseks ja kriisiohjeks ambitsioonikat Euroopa lähenemisviisi**, mille abil **vaadataks läbi ja tugevdataks vahendeid riskide ja kriiside paremaks juhtimiseks** ELi tasandil.

Esiteks suurendatakse põllumajandustootjate stiimuleid, et nad vähendaksid haavatavust ja kokkupuudet riskidega ja teeksid kohandusi põllumajandusettevõtte tasandil, samuti pakutakse põllumajandustootjatele stiimuleid riske jagada (nt tootjaorganisatsioonide või ühistute kaudu). Kliimamuutustele vastupanuvõimeline ELi põllumajandus peab tuginema **kohalike, piirkondlike ja riiklike vajadustega kohandatud poliitikameetmetele**, millega toetatakse põllumajandustavasid ja sekkumisi, mis muudavad kohaliku põllumajandustootmise tuleviku kliimatingimustele sobivaks.

Viimastel aastatel tehtud algatustest²⁹ saadud kogemustele tuginedes on vaja võtta täiendavaid meetmeid. Tulevasel **Euroopa kliimakohanemise kaval** ja tulevasel **veemajanduse kriisivalmiduse strateegial** on oluline roll. Nendega toetatakse liikmesriike valmisoleku ja planeerimise valdkonnas ning aidatakse tegeleda linnades ja maapiirkondades energiale, transpordile ja muule taristule, veele, toidule ja maale kliimamuutustest tulenevate riskide ja mõjuga.

²⁸ Niinistö, S., *Safer together – Strengthening Europe’s Civilian and Military Preparedness and Readiness (Ühiselt turvalisem – Euroopa tsiviil- ja sõjalise valmisoleku tugevdamine)*, 2024, lk 4.

²⁹ ELi kliimamuutustega kohanemise strateegia, teatis kliimarisikide juhtimise kohta ja ühine põllumajanduspoliitika.

Tulevane ÜPP toetab sihipärasemalt meetmeid ja investeeringuid, mis muudavad põllumajandussektori muutuvatele tingimustele vastupidavamaks. Piirkondades, kus praegune toodang ei ole pikemas perspektiivis kestlik, on vaja tõhusamaid muutusi, näiteks uute kohalike strateegiate, teadusuuringute ja innovatsiooni, sealhulgas uute genoomikameetodite abil, et toota kliimamuutustele vastupidavaid põllukultuure.

Teiseks on vaja astuda julgeid samme riskideks valmisoleku, kindlustuse ja riskide vähendamise teemal. Selles valdkonnas on väga oluline koostöö **Euroopa Investeerimispanega (EIP)**, pankade, kindlustus- ja edasikindlustusandjate ning väärtusahelas osalejatega. See koostöö peaks viima riskide parema ühendamiseni ning tegema põllumajanduskindlustuse põllumajandustootjate jaoks taskukohasemaks ja paremini kättesaadavaks.

Kolmandaks peavad komisjon ja liikmesriigid tagama **riskijuhtimis- ja kriisiohjevahendite vahelise poliitilise sidususe** ning suurema paindlikkuse. Kriisiohjevahendite olemasolu peaks andma põllumajandustootjatele tõe juhtida riske ennetavalt ning julgustama liikmesriike töötama tõhusate ja kohandatud riskijuhtimisstrateegiatega nimel.

Lisaks tuleks hoolikalt hinnata **põllumajandusreservi toimimist**, et suunata see ümber konkreetsele märkimisväärse ulatusega kriisile, nagu suured turuhäired ning looma- ja taimetervise probleemid. Ühtlasi peaks põllumajandustootjatele erakorralise toetuse andmine olema paremini seotud asjakohaste riskijuhtimis- ja ennetusmeetmetega.

Niinstö aruande järelmeetmena peaks EL suurendama oma valmisolekut toiduga kindlustatuse tagamiseks kogu toidutarneahelas. **Euroopa toiduga kindlustatuse kriisiks valmisoleku ja kriisile reageerimise mehhanismi (EFSCM)** tegevust tuleks jätkata, edasi arendada ja siduda seda ELi üldise kriisiohjamisega kogu valitsemissektorit hõlmava lähenemisviisi raames. Kooskõlas tulevase **ELi kriisivalmiduse strateegiaga** tuleks valmisoleku jaoks püüda saavutada koostoimet ja tõhusamat koordineerimist. Lisaks tuleks uurida uusi põllumajandus- ja toiduvaldkonna vahendeid, mis on seotud kriisiaegsete toiduvarude, ühishangete ja suurema läbipaistvusega. Sarnaselt teiste oluliste sektoritega, nagu tervishoid, tuleks riiklikul ja piirkondlikul tasandil välja töötada terviklikud valmisoleku- ja reageerimiskavad, mis hõlmavad kõiki toiduainete tarneahelaga seotud aspekte ELi laiemal valmisolekukäsituse raames.

Põllumajandusturgude vastupanuvõime toetamine

Kaubandusmoonutusi põhjustavad geopoliitilised sündmused, üleilmne konkurents, äärmuslike ilmastikutingimuste mõju ja muutuvad tarbimisharjumused põhjustavad ebakindlust paljudel kaubaturgudel alates veinist, teraviljast ja loomsetest saadustest kuni oliiviõlini välja. Komisjon jälgib tähelepanelikult kõiki turge ja tegutseb viivitamata, kui turuolukord peaks halvenema.

Sellist reageerimist nõudis veinisektori eriolukord ja komisjon liigub 2025. aastal edasi veinipoliitika kõrgetasemelise tööühma soovitude³⁰ rakendamise suunas.

ELi loomakasvatusektor on mitmesuguste šokkide ja üleilmse konkurentsi suhtes eriti haavatav. Rangete ELi standarditega nõutakse, et ELi loomakasvatajad oleksid maailmas esirinnas, kuid nende jõupingutused ei ole kooskõlas muu maailmaga, kus nad peavad

³⁰ Veinipoliitika kõrgetasemeline tööühm, [Policy Recommendations for the Future of the EU Wine Sector](#) (Poliitikasoovitused ELi veinisektori tuleviku tarbeks), detsember 2024.

konkureerima ebavõrdsetel tingimustel. Selliste standarditega kaasnevad ka kulud, mida turg alati ei hüvita. **Põllumajandusloomad on ja jäävad ELi põllumajanduse, konkurentsivõime ja ühtekuuluvuse oluliseks osaks.** Säästev loomakasvatus on ELi majanduse, maapiirkondade elujõulisuse ning keskkonna ja maastike säilitamise seisukohast väga oluline. Tegemist on sektoriga, kus innovatsioon võib areneda jõudsalt ja tuua käegakatsutavat kasu.

ELi loomakasvatussektor vajab pikaajalist visiooni, milles austatakse loomakasvatuse mitmekesisust ja kestlikkust kogu Euroopas. Sellise mitmekesisuse kaitsmine tähendab, et sektori konkurentsivõime ja kestliku arengu tagamiseks ei saa kasutada kõigile sobivat ühtset lähenemisviisi, vaid pigem sihipäraseid territoriaalseid lahendusi. Tugevaks stiimuliks võiks olla soodsate tingimuste loomine põllumajandusloomadega seotud tippasemel tootmisahela arendamiseks. Komisjon käivitab **põllumajandusloomadega seotud töösuuna**, et töötada välja poliitikasuundumused, millega: a) antakse ülevaade sektori probleemidest, sealhulgas üleilmsest konkurentsist; b) pakutakse välja asjakohased vahendid sektori toetamiseks ja vajaduse korral vastastikku täiendavaid meetmed; c) otsitakse viise loomakasvatuse kliima-/keskkonnajalajälje vähendamiseks, sealhulgas püütakse leida võimalusi väärtustada loomakasvatuse ning keskkonna ja kliima seisukohast väärtuslike rohumaade säilitamise vahelist seost, kasutades ekstensivsemaid loomakasvatussüsteeme, mis aitavad säilitada elurikkust ja maastikke; d) soodustatakse investeringuid, tehnoloogiaarendust ja innovatsiooni ning e) edendatakse kestlike tootmismudelite väljatöötamist.

Lüüge bürokraatia vähendamine konkurentsivõimelise põllumajandusliku toidutööstuse edendamiseks

Põllumajandustootjad peaksid olema ettevõtjad ja teenuseosutajad, kes ei pea taluma tarbetut bürokraatlikku ega regulatiivset koormust. Nagu Draghi aruandes märgiti, takistavad ülemäärased nõuded ja aruandluskohustused ELi majanduse konkurentsivõimet ja innovatsiooni.

Komisjon võtab ette enneolematult ulatusliku lihtsustamise,³¹ seda muu hulgas ka põllumajanduse valdkonnas. Liit ei pea peensusteni välja töötama selliseid põllumajandusettevõtete tavasid, mida tuleb järgida. Arvukad taotlused neist kohustustest erandite tegemiseks, mida sageli põhjendatakse riiklike ja piirkondlike eripäradega, on näidanud, et kõigile sobivad lähenemisviisid ei ole sellise mitmekesise sektori jaoks kõige sobivam vahend.

Lisaks tuleb põllumajandustootjate ja liikmesriikide vahel paremini jagada koormust määruste ja nõuete rakendamisel ning teha seda koos olemasolevate ja uute õigusaktide stressitesti ja tegelikkuse kontrolliga. Samuti tuleks vältida ülereguleerimist ja äärmiselt oluline on mõju kumulatiivne hindamine.

Lihtsustamise positiivsed väljavaated tulenevad uuest tehnoloogiast. Näiteks aitavad Maa kaugseire satelliidid vähendada kohapealseid kontrole ja aruandluskohustusi, kuna nende abil on võimalik esitada reaajas ja kasutatavaid andmeid põllumajandusettevõtte tasandil. Satelliit tehnoloogia lõimimine toob kaasa ressursside parema kasutamise, väiksemad sisendikulud ja suurema kestlikkuse. Sellest tulenevalt soodustavad ELi kosmosevarade, st Copernicuse ja Galileo järjepidevus ja areng lihtsustamist ja

³¹ Euroopa Komisjon (2025), *ELi konkurentsivõime kompass*, COM(2025) 30 final.

konkurentsivõimet veelgi. Lisaks võib andmeajamistehnoloogiate abil vähendada bürokraatiat ning pakkuda sujuvamaid ja rohkem automatiseeritud aruandlusvõimalusi.

Komisjon teeb 2025. aasta teises kvartalis ettepaneku **kehtiva põllumajanduslase õigusraamistiku põhjaliku lihtsustamise paketi kohta**, millega saavutatakse järgmist: i) põllumajandusettevõtetes lihtsustatakse ja ühtlustatakse nõudeid, mis võimaldavad erinevaid olukordi ja põllumajandustavasid (nt mahepõllumajandus) paremini ära tunda; ii) väiksematele ja keskmise suurusega põllumajandusettevõtetele antavat toetust ühtlustatakse lihtsustatud maksete laialdasema kasutamise abil; iii) suurendatakse konkurentsivõimet, kasutades selleks paremat ja lihtsustatud kavandamist ning juurdepääsu praeguse mitmeaastase finantsraamistiku raames kättesaadavatele rahastamisvahenditele; iv) liikmesriikidele võimaldatakse strateegiakavade haldamisel suuremat paindlikkust.

Lisaks töötab komisjon 2025. aastal selle nimel, et koostada **valdkonnaülene õigusaktide lihtsustamise meetmepakett**, millega võimaldatakse sisukat lihtsustamist muudes poliitikavaldkondades kui ÜPP, mis samuti mõjutavad põllumajandustootjaid, toidu- ja söödaettevõtjaid ning nendega seotud haldusasutusi. Paketis keskendutakse elementidele, mis aitavad põllumajandustootjatel ning toidu- ja söödasektori ettevõtjatel püsida konkurentsivõimelisemad ja vastupidavamad ka geopoliitilisi vapustusi ja üleilmset konkurentsi arvesse võttes.

3.3. Loodusega käsikäes toimiva põllumajandusliku toidutööstuse tulevikukindluse tagamine

Erinevalt muudest sektoritest põhineb toidutootmine loodusel ja ökosüsteemidel ning on nendega lahutamatu seotud. Põllumajandustootjate suutlikkus toota pikas perspektiivis toitu ja olla vastupanuvõimeline sõltub vastupidavatest ökosüsteemidest, mulla säilitamisest, taimekahjustajate ja haiguste vastasest võitlusest, põllukultuuride tolmeldamisest, vee kvaliteedist ja kättesaadavusest, puhtast õhust ja kliimatingimustest. ELi eesmärk on saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus ning võidelda keskkonnaseisundi halvenemise vastu ja pöörata see ümber. Põllumajandusliku toidutööstuse panus selle eesmärgi saavutamisse on oluline ja sektorile endale kasulik.

Samal ajal tuleb ökoloogilise ülemineku käigus hoolikalt arvesse võtta majanduslikke ja rakendamise seotud probleeme, samuti vajadust õiglase sotsiaalse ülemineku järele. Ühtlasi tuleb arvesse võtta põllumajanduse eripära: ühest küljest on põllumajandusel alati teatav mõju loodusvaradele ning nende mõjude leevendamine on võrreldes teiste majandussektoritega piiratud. Samuti on olukord piirkondade ja territooriumide lõikes väga erinev. Seega on loomulikult vaja hästi kohandatud ja sihipäraseid lahendusi, sealhulgas looduspõhiseid lahendusi.

Kui CO₂ heite vähendamine ja konkurentsivõime käivad käsikäes

Põllumajanduslik tegevus võib siduda süsinikku atmosfäärist mulda ja biomassi. Enamikul juhtudel muudab see tegevus ka toidutootmise kliimamuutustega seotud kahju suhtes vastupidavamaks ja aitab seega kaasa toiduga kindlustatusele. Kuna kõik sektorid peavad heitkoguste vähendamisse panustama, on kliimameetmetel põllumajanduslikus toidutööstuses oluline roll, et jõuda laiema eesmärgini saavutada **2050. aastaks kliimaneutraalne ja vastupanuvõimeline EL**.

Komisjoni eelduste kohaselt peaks põllumajandus saavutama heitkoguste vähendamise kooskõlas ELi 2030. aasta kliimaeesmärgiga. Sellele tuginedes kaalub komisjon võimalusi, kuidas saaks põllumajandussektor ELi 2040. aasta kliimaeesmärgi saavutamisse panustada, võttes arvesse **sektori eripära ja keskendudes selle konkurentsivõimele, vajadusele tagada toiduga kindlustatus ja tugevdada biomajandust ning tehes seda sektori ja liikmesriikidega dialoogi pidades**. See lähenemisviis kajastub põllumajandusest ning maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektorist pärit kasvuhoonegaaside heidet ja sidumist reguleerivate asjakohaste õigusaktide läbivaatamises.

Kehtestades tulemusliku poliitika, millega premeeritakse heade tavade ja konkreetsetele vajadustele kohandatud lähenemisviiside kasutamist, on võimalik põllumajanduses tekkivat heidet veelgi kiiremini vähendada ning samal ajal suurendada CO₂ sidumist maasektoris, mullas ja metsades. Peamise loomakasvatusest pärit heite puhul on põllumajandusloomadega seotud töösuuna soovitud aluseks, mille põhjal töötada täiendavalt välja kohandatud meetmete kogum, et toetada sektorit ja piirkondi nende jõupingutustes heidet vähendada. Ka tehnoloogia, sealhulgas söötmissstrateegiate areng, annab oma panuse. Sellega seoses hinnatakse tulevases ÜPPs, kuidas põllumajandustootjaid kõige paremini toetada, et nad saaksid täiendavalt vähendada oma põllumajandus- ja loomakasvatustegevusest tulenevat kasvuhoonegaaside heidet.

Toidu- ja joogitööstusel ning ka jaemüügisektoril on samuti oluline roll 2040. aasta kliimaeesmärgi ja keskkonnakaitse saavutamisel. Kehtestada tuleks selged poliitikasuunad ja stiimulid, et rakendada toidusüsteemi ja üldisemalt biomajanduse innovatsioonipotentsiaali ning pakkuda ELi kodanikele tervislikku, taskukohast ja kestlikku toitu.

Kestliku arengu stimuleerimine

Keskkonnakestlikkus on põllumajandustootjate jaoks üha enam vajalik tootmisliitsents. Loodus- ja kliimakaitsest tulenevad võimalused võivad pakkuda Euroopa põllumajandusele **positiivset tegevuskava**. Loodusega käsikäes töötamine tagab tulevastele põlvkondadele põllumajanduse vastupanuvõime ning alustatud on järkjärgulisi samme, et saada erasektorilt rahalisi vahendeid, mida tuleks veelgi uurida kui avaliku sektori toetust täiendavat sissetulekuallikat. Süsiniku eemaldamise, süsinikupõllunduse ja süsiniku säilitamise valdkonnas ühtlustatakse neid lähenemisviise ELis tänu süsiniku sidumise ja süsinikupõllunduse sertifitseerimisraamistikule. Tulevased ühtlustatud süsiniku sidumise ja süsinikupõllunduse meetodikad ja kontrollieeskirjad toovad selles osas suuremat selgust.

Viimastel aastatel on Euroopa põllumajandusettevõtetes siiski **paljukordistatud kestlikkusstandardeid, sertifikaate ja aruandlusnõudeid**, mille on kehtestanud erinevad avaliku ja erasektori osalejad, organisatsioonid ja institutsioonid. Need erinevad meetodikad ja aruandlusnõuded puudutavad paljusid kestlikkusega seotud aspekte ning nende tulemuseks on killustatus, mida iseloomustavad standardite vahelised vastuolud, asjaolu, et algatusi on raske võrrelda, ja eksitavad signaalid tegutsemisssuuna kohta. Selline olukord tekitab põllumajandustootjatele suuri tehingukulusid, külvab segadust ja toob kaasa rohepesu ohu.

Probleemi lahendamiseks töötab komisjon lisaks ELi nõuete lihtsustamisele ja ühtlustamisele välja ka **vabatahtliku võrdlussüsteemi põllumajandusettevõtete kestlikkuse hindamiseks** ning võtab selle süsteemi järk-järgult kasutusele, võimaldades

seega lihtsustamisel ja võrdlusanalüüsil käia käsikäes. Sarnaseid võrdlusanalüüse võiks välja töötada koos kogu põllumajandusliku toidutööstuse sektoriga ja laiendada neid kogu asjaomasele sektorile, sealhulgas toetades tarbijate valikuid.

Võrdlusanalüüsi näide: kestliku põllumajanduse kompass

Kestliku põllumajanduse kompass peaks **toimima ühtse kontaktpunktina**, mis **ühtlustab põllumajandustootjate aruandlust ja vähendab nende halduskoormust**, võimaldades neil piirduda kestlikkusandmete jälgimisega ja salvestamisega ainult ühe korraga. Teiseks aitab see põllumajandustootjatel võtta järk-järgult kasutusele kestlikumaid tavasid ja meelitada ligi uusi rahastamisallikaid. See võimaldab neil andmete lihtsama jagamise abil paremini mõõta ja **võrrelda oma kestlikkust ning näidata, kuidas nad ökosüsteemiteenuseid osutavad**. Kolmandaks võib parem mõõtmine ja aruandlus aidata kujundada riiklikku poliitikat **proportsionaalsel viisil**. See vabatahtlik süsteem põllumajandusettevõtete kestlikkuse hindamiseks töötatakse välja **alt üles suunatud, osaluspõhise ja kliendikeskse lähenemisviisi alusel**.

Põllumajandus ja loodus

Põllumajanduse ja looduse koostoimimise tagamiseks on vaja **paremini rakendada, ühtlustada ja jõustada kehtivaid õigusakte** ning kasutada muutuste edendamiseks stiimuleid ja uusi turupõhiseid vahendeid.

Lisaks vajavad põllumajandustootjad täiustatud töövahendeid, et olla võimelised tegelema põllumajandusega loodussõbralikul viisil ja saavutada püstitatud eesmärgid. Sellised töövahendid nõuavad hästi kalibreeritud kombinatsiooni, kuhu kuuluvad tulevases ÜPPst saadav paremini suunatud avaliku sektori toetus, loodussõbralikesse lahendustesse tehtavad investeeringud, rohkem majanduslikke stiimuleid, teadusuuringute ja innovatsiooni edusammudele tuginevad kohandatud nõuanded ning paindlikum regulatiivne keskkond.

Üks selline näide on ELi eesmärk vähendada kahjulike pestitsiidide kasutamist. See on oluline nii põllumajanduse pikaajalise vastupidavuse, looduse kui ka rahvatervise kaitse seisukohast. Paraku ei ole alternatiivide kasutuselevõtt bioloogiliste või uuenduslike madala riskiastmega taimekaitsevahendite kujul siiski kulgenud samas tempos kui toimeainete ELi turult kõrvaldamine. Kui selline suundumus jätkub, võib see mõjutada ELi suutlikkust tagada toidutootmine. Kui alternatiivid ei ole veel kättesaadavad, kaalub komisjon pestitsiidide edasist keelustamist hoolikalt, välja arvatud juhul, kui kõnealune pestitsiid kujutab endast ohtu inimeste tervisele või keskkonnale, millest sõltub põllumajanduse elujõulisus.

Samuti teeb komisjon **2025. aastal neljandas kvartalis esitatava lihtsustamispaketi osana ettepaneku, mis kiirendab biopestitsiidide juurdepääsu** ELi turule. Selles esitatakse bioloogilise tõrje toimeainete määratlus, võimaldatakse liikmesriikidel anda neid bioloogilise tõrje toimeaineid sisaldavatele taimekaitsevahenditele ajutisi lube seni, kuni nende hindamine veel kestab, ning luuakse kiirmenetlus nende heakskiitmiseks ja lubamiseks.

Lisaks tuleb Euroopa Toiduohutusametile (EFSA) anda lisavahendeid riskihindamismenetluste kiirendamiseks, et amet oleks õigeaegsete, läbipaistvate ja sõltumatute teaduslike nõuannete andmisel jätkuvalt kesksel kohal. Nõnda hõlbustatakse uuenduslike taimekaitsevahendite juurdepääsu ELi turule, tagades samal ajal tarbijate tervise ja keskkonna kõrgetasemelise kaitse.

Heas seisundis muld on põllumajanduse alus nii praegu kui ka tulevikus. Samal ajal panevad sellised tegurid nagu kliimamuutused, elurikkuse vähenemine, reostus ja mõnel juhul mittekestlikud mullamajandamistavad Euroopa mullad surve alla. Selle probleemi lahendamiseks soodustab ja toetab komisjon põllumajandustavasid, mis taastavad, säilitavad või parandavad mulla seisundit. Mahepõllumajanduse pidev toetamine on jätkuvalt väga oluline, samas võiks rohkem soodustada ka muid lõimitud lähenemisviise. Sellega seoses on väga oluline luua sõltumatud ja **usaldusväärsed nõustamisteenused**, et põllumajandustootjad saaksid tugineda mulla olukorda ja põllumajandust toetavatele parimatele teadmistele.

Põllumajandus **sõltub suurel määral veest** ning vajab stabiilset ja ohutut veevaru, et tagada põllukultuuride, põllumajandusloomade ja kõigi eluvormide tervis ja heaolu. Kuid vee kasutamise kaaskäivad siiski mitmed probleemid, sealhulgas põllumajandusega seotud veevõtt ja reostus. ELi kimbutab üha enam veestress, kuna kliimamuutused aina süvendavad **veenappust**. Kliimamuutustest tingitud ebasoodsad ilmastikunähtused on taimekasvatusele peamiseks ohuks, seda eriti Lõuna-Euroopas³². Komisjon esitab peagi **veemajanduse kriisivalmiduse strateegia**, milles kirjeldatakse komisjoni vastust tungivale vajadusele tõhusama veekasutuse järele, et vähendada veereostust ja tegeleda liigse veevõtiga seotud probleemidega.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata **toitainete paremale majandamisele põllumajandusettevõtetes** ja toitainete ringluse suurendamisele. Esmatähtsaks tuleks pidada toitainetega saastumise ohukolletega tegelemist ja lõimitud territoriaalsete lähenemisviiside edendamist. Oluline osa sellest oleks loomakasvatusest pärit toitainete majandamine ja kontroll, et piirata negatiivseid välismõjusid, toetada ekstensiivistamist suure põllumajandusloomade kontsentratsiooniga piirkondades ja edendada ringmajandust, mis võib aidata vähendada mineraalväetiste kasutamist. **Nitraadidirektiivi hindamine, mis peaks toimuma 2025. aasta lõpus**, annab arutelu jaoks täiendavaid tõendeid.

3.4. Toidu väärtustamine ning õiglaste elamis- ja töötingimuste edendamine elujõulistes maapiirkondades

Toit ühendab inimesi eri territooriumidel ja piirkondades. See ühendab põllumajandustootjaid tarbijatega ja linnakeskusi maapiirkondade elanikega. Põllumajandustootjad, kalurid ja toidutootmine hoiavad maa- ja rannikukogukondi tugevana ning panevad aluse edasisele majandustegevusele. Dünaamilised maapiirkonnad soodustavad kvaliteetset toidutootmist, mis omakorda toetab nende majandust. Euroopa põllumajanduse tuleviku jaoks väga oluline, et elavdataks toidu ja territooriumi vahelisi sidemeid ning taas elustataks maapiirkondi.

Õiglaste elamis- ja töötingimused Euroopa maa- ja rannikualadel

Demograafilised probleemid, eelkõige rahvastiku vananemine ja rahvastikukadu, millele lisandub **ebapiisav põlvkonn vahetus**, põhjustavad tööealise elanikkonna vähenemist enamikus maapiirkondades ja paljudes rannikupiirkondades kõikjal liidus.

Geopoliitiliste pingete tõttu on ELi idapiirialadest, mida Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu kõige rohkem mõjutab, saanud eriti haavatavad ja murettekitavad maapiirkonnad, mis vajavad erilist toetust. Sotsiaal-majanduslikul allakäigul ja rahvastikukao suurenemisel on siin täiendav mõju julgeolekule, kuna need maapiirkonnad on ELi julgeoleku seisukohast strateegilise tähtsusega.

³² Euroopa Keskkonnaamet, *Euroopa kliimarisikude hindamine*, 2024.

Maapiirkondade elujõulisuse ja toidusektori uute töötajate ligimeelitamise eeltingimused on juurdepääs maale ja kapitalile, kuid lisaks sellele ka parema hariduse kättesaadavus, kvaliteetsed töökohad ja karjäärivõimalused, parem liikuvus, juurdepääs põhiliste tervishoiuteenustele ning ühendatus. Toidu ja sööda tootmine ELis sõltub ka põllumajandustöötajatest, kes on tihtipeale pärit teistest ELi liikmesriikidest või kolmandatest riikidest ning töötavad pahatihti ebakindlates tingimustes. Seda tuleb varasemast rohkem avalikus poliitikas proaktiivselt käsitleda ja arvesse võtta. Sellega seoses on kooskõlas siseriikliku õiguse ja traditsioonidega oluline roll sotsiaaldialoogil ja kollektiivläbirääkimistel.

Põllumajandus on tasuv, kuid ka nõudlik kutseala, mida sageli iseloomustab töö- ja eraelu tasakaalu puudumine ning sage eraldatus ja üksindus, mis tihtipeale mõjutavad **vaimset tervist**. Põllumajandustootjate enesetappude määr on teatavates liikmesriikides keskmisest 20 % kõrgem³³. Ühise põllumajanduspoliitika raames pakutavad põllumajandusettevõtete nõustamisteenused võivad aidata suurendada vaimse tervise ja tööõnnetuste alast teadlikkust põllumajandustootjate erinõustamise kaudu. Näiteks on Iirimaa põllumajanduse ja toidutööstuse arendamise asutus Teagasc oma arvukate tegevuste kaudu aktiivselt toetanud põllumajandustootjate vaimset tervist ja suurendanud teadlikkust³⁴.

Lisaks ühisele põllumajanduspoliitikale avaldavad mitmed muud poliitikavaldkonnad, sealhulgas ühtekuuluvuspoliitika, märkimisväärset mõju maapiirkondadele ning aitavad kaasa sotsiaalsele, majanduslikule ja territoriaalsele ühtekuuluvusele Euroopas. Ühtekuuluvuspoliitika panusel majanduse mitmekesistamise ning taristu ja sellega seotud teenuste tagamise võib olla olulisem roll, aitamaks maapiirkondadel jääda põllumajandustootjate, nende perede ja teiste maapiirkondade elanike jaoks atraktiivseks elukohaks ning edendamaks turismi. Eelkõige võib põllumajandustootjatele täiendavat sissetulekut pakkuda maaturism.

Veelgi tuleb suurendada koostoimet ja vastastikust täiendavust, et tagada maapiirkondades tõhus toetus ja käegakatsutav mõju. Rahastamisvahendite tihedam kooskõlastamine valdkondlike poliitiliste strateegiatega võib lõimitud kavandamise ja rakendamise kaudu maapiirkondade arengule kaasa aidata.

2025. aastal käivitab komisjon **ajakohastatud ELi maaelu arengu tegevuskava**, mis konsolideeritakse paljude ELi poliitikavaldkondade projektide, algatuste ja meetmetega vastuseks Euroopa uutele poliitilistele prioriteetidele pärast 2027. aastat. ELi tasandil hakatakse veelgi enam rakendada **maapiirkondadele avalduva mõju hindamise põhimõtet**, sealhulgas territoriaalse mõju hindamist, ja selleks eraldatakse ka piisavalt vahendeid. Lisaks tugevdatakse veelgi 2021. aastal sidusrühmadega tehtava koostöö raamistiku loomiseks käivitatud **maaelupakti**³⁵ kui kodanikuühiskonna ja maakogukondade dialoogi ja kaasamise vahendit nii meetmete rakendamise kui ka poliitiliste arutelude toetamiseks. Komisjon võtab ka täiendavaid meetmeid, et **võidelda maapiirkondades desinformatsiooni sihipärase levikuga**.

³³ Euroopa Komisjon (2023), *Teatis, milles käsitletakse kõikehõlmavat lähenemisviisi vaimsele tervisele* (COM/2023/298 final).

³⁴ Teagasc & Mental Health Ireland, [Sowing Seeds of Support: Positive Mental Health Guidance for the Farming Community](#), 2024.

³⁵ [Maaelupakti platvormi koduleht | Maaelupakti kogukonnaplattform](#) .

Lisaks pakub ringmajandus eelkõige biomajanduse kaudu maapiirkondade majandusele märkimisväärseid võimalusi. Maapiirkondade arengu pikaajalises visioonis³⁶ hindas komisjon, et biomajanduse edasise arendamise tulemusel luuakse 2035. aastaks peamiselt maapiirkondades 400 000 uut kõrget kvalifikatsiooni nõudvat töökohta ja 2050. aastaks kuni 700 000 töökohta.

Veelgi tugevdatakse osaluspõhiseid kohaliku arengu vahendeid, nagu **LEADERi või kogukonna juhitud kohalik areng ja muud koostöövormid, nagu arukad külad**, mis on oma tõhusust tõestanud. **Funktsionaalsete maapiirkondade** kontseptsiooni arendatakse edasi, et vähendada lõhet maapiirkondade kodanikele teenuste kättesaadavuses ja taskukohasuses kooskõlas komisjoni võetud kohustusega tegeleda vajadusega tagada kõigile Euroopa kodanikele tegelik õigus elada soovitud kohas. See puudutab kõiki maapiirkondi, olles eriti oluline äärepoolsete piirkondade ja selliste piirkondade jaoks, kus puudub vahetu juurdepääs linnade pakutavatele teenustele. Siin on väikestel ja keskmise suurusega linnadel oluline roll teenustele ja taristule juurdepääsu tagamisel.

Äärepoolseimate piirkondade eripärad vajavad konkreetset ja sihipärast toetust. Komisjon kinnitab POSEI kava olulisust äärepoolseimate piirkondade põllumajandustootjate toetamisel. Käimasoleva hindamise tulemusi võetakse arvesse arutelus selle üle, kuidas POSEI abil tagada äärepoolseimate piirkondade põllumajandussektori pikaajaline tulevik, aidata veelgi enam kaasa nende toiduga kindlustatusele ja toidualasele sõltumatusele, konkurentsivõimele ja vastupanuvõimele.

Selleks et meelitada põllumajandusse rohkem naisi ja võimaldada kogemuste vahetamist, loob komisjon **platvormi „Naised põllumajanduses“**, mis tugevdab naiste kaasatust ja võrdseid võimalusi põllumajandussektoris tänu platvormi liikmete tegevusele. Ühtlasi toimib see foorumina, kus arutatakse ja vahetatakse häid tavasid.

Toidu väärtustamine: põllumajandustootmise, territooriumi ja toidu vahelise olulise seose taastamine ning innovatsioonivõimaluste ärakasutamine

Viimastel aastakümnetel on tarbijate suhted toiduga muutunud. Toitu töödeldakse üha enam, toitumisharjumused on muutunud ning tarneahelad on veninud pikemaks ja keerukamaks. Samal ajal on toidu taskukohasus endiselt suur probleem, seda eriti madala sissetulekuga leibkondade jaoks. Põllumajanduse, toidu ja territooriumi vaheline seos on küll nõrgenenud, kuid muutuvad ühiskondlikud ootused toidule pakuvad sektorile võimalusi. **Seepärast on väga oluline n-õ tulla tagasi juurte juurde ning taastada seos toidu, territooriumi, hooajalisuse, kultuuri ja kohalike traditsioonide vahel.**

Ülemineku juures on tähtis roll tarbijatel. Põllumajandustootjad ja kalurid seisavad silmitsi survega parandada oma keskkonnatoimet, samal ajal kui turud ei toeta juba tehtud edusamme ega stimuleeri edasisi kestlikkustavasid.

Teadlike valikute tegemiseks **on tarbijatel vaja juurdepääsu usaldusväärsele teabele**. Komisjon jätkab ELi tarbijakaitsealaste õigusaktide jõustamist, et vältida ebaausaid kaubandustavasid. Eksitavate keskkonnaväidete ja ebausaldusväärsete kestlikkusemärgiste

³⁶ Euroopa Komisjon (2021), [Maapiirkondade arengu pikaajaline visioon – Tugevamad, ühendatud, vastupanuvõimelised ja jõukad ELi maapiirkonnad 2040. aastaks](#). COM(2021) 345 final.

kõrvaldamine on eeltingimus, et anda tarbijatele kestlike valikute tegemiseks vajalikku teavet.

Toidul on oluline roll igasuguses arutelus Euroopa põllumajanduse ja toidutootmise tuleviku üle. Kuid nagu kogemustest nähtub, on tegemist ka **tundliku** teemaga, kus mängu tulevad sotsiaalsed ja kultuurilised traditsioonid. Selles peatükis määratakse kindlaks valdkonnad, kus **liidu meetmed võivad anda lisaväärtust**, sekkumata seejuures riikide ja piirkondade pädevusse tervishoiupoliitikas ning nende valikuvabadusesse.

Kohalikel omavalitsustel on sageli hea võimalus juhtida koostööd soodsa toidukeskkonna kujundamisel kogukonna juhitud algatuste, sealhulgas toidunõukogude kaudu, kus edendatakse dialoogi selle üle, kuidas parandada tervisliku ja kvaliteetse toidu taskukohasust ja kättesaadavust. Komisjon edendab selliseid algatusi riiklikul ja piirkondlikul/kohalikul tasandil ning hõlbustab heade tavade edasist vahetamist liikmesriikide vahel. Liit saab aidata viia selle dialoogi ja suhtluse ELi tasandile.

Seepärast **korraldab komisjon igal aastal toidualase dialoogi** toidusüsteemi osalistega, sealhulgas tarbijate, põllumajandussaaduste esmatootjate, tööstuse, jaemüüjate, avaliku sektori asutuste ja kodanikuühiskonnaga. See dialoog oleks foorum, kus käsitletakse pakilisi küsimusi, nagu näiteks toidu koostise muutmine, toidu kaudu ainete omastamist käsitlevate andmete kogumine ja toidu taskukohasus. Dialoogi toetamiseks algatab komisjon uuringu nn ülitöödeldud toiduainete tarbimise mõju kohta.

Sellega seoses peaks **toidualase dialoogi** eesmärk olema ka edendada parimate tavade vahetamist ja jälgida, kuidas käsitletakse liikmesriikides toidupuudust, kasutades selleks ELi ja riiklike vahendeid, sealhulgas sotsiaalpoliitikat, koolikavasid ja toidutalonge kõige vähem kaitstud leibkondadele.

Lisaks esitab komisjon **riigihangete** rolli tugevdamiseks õigusakti ettepaneku. Riigihangetes tuleks järgida parima hinna ja kvaliteedi suhte põhimõtet, et premeerida Euroopa põllumajandustootjate, toiduainetööstuse osalejate ja teenuste osutajate kvaliteedi ja kestlikkuse alaseid jõupingutusi, ning pakkuda väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele (VKEd) võimalusi sellistes tegevustes osalemiseks. Nii võib pakkuda õigeid stiimuleid, millega edendada kohalike hooajatoodete ning kõrgete keskkonna- ja sotsiaalsete standardite alusel toodetud toidu, sealhulgas mahepõllumajanduslike toodete ja lühematest tarneahelatest pärit toidu tarbimist. Sellega seoses on **toiduainete lühikeste tarneahelate** arendamine strateegilise tähtsusega, kuna sellega tagatakse põllumajandustootjatele ja kaluritele õiglasemad hinnad ning tarbijatele parem juurdepääs värsketele ja hooajatoodetele.

Lisaks teeb komisjon ettepaneku vaadata sihipäraselt läbi edukas **ELi koolikava**, et tugevdada selle haridusmõõdet, mis on kohandatud kohalikele ja piirkondlikele vajadustele ja traditsioonidele. ELi **müügienduspoliitika** on jätkuvalt strateegiline poliitikavahend, mida kasutatakse selleks, et suurendada tarbijate teadlikkust ELi põllumajandus-, kalandus- ja vesiviljelustoodetest ning kvaliteedikavast, sealhulgas ELi mahepõllumajanduse märgisest. Seepärast jätkab komisjon tööd selle nimel, et oleks võimalik jätkuvalt kasutusele võtta **geograafilisi tähiseid (GT)**, mis on Euroopa tootjate jaoks võimas vahend oma toiduainete ja jookide väärtustamisel, toidupärandi säilitamisel kõigis liikmesriikides ning majanduskasvu ja töökohtade loomisel maapiirkondades, kus nad asuvad.

Toiduainetööstuse panus on **oluline** selliste ärimudelite väljatöötamisel, millega tugevdatakse väärtusahela kõiki osi ning võetakse arvesse ka põllumajandustootjate, kalurite, sektori töötajate ja tarbijate heaolu. Selle jaoks on vaja terviklikku lähenemisviisi, et soodustada **praeguste lünkade ja probleemide kõrvaldamiseks investeringuid toiduainete töötlemise, turustamise ja müügi konkurentsivõimesse, innovatsiooni, vastupanuvõimesse ja kestlikkusse**. Ühtlasi toetab komisjon jätkuvalt väga aktiivselt **toidusektori vastutustundlike ettevõtlus- ja turundustavade ELi tegevusjuhendi** kasutuselevõttu ja selle rakendamisel saavutatud tulemusi ning hindab, kas on vaja võtta täiendavaid meetmeid, kui tegevusjuhendiga saavutatud tulemused ei vasta ootustele. Tuleks mobiliseerida ettevõtlust toetavad organisatsioonid, et anda paremat tuge toiduainetööstuse VKEdele ja luua virtuaalsed innovatsioonikeskused.

Selles vallas saavad VKEde võrgustike loomist hõlbustada Euroopa klastrite koostööplatvorm ning tulevane põllumajandusliku toidutööstuse üleminekujuhiste platvorm. Üleminekujuhiste platvorm hõlbustab ka tegevusjuhendi üldist rakendamist ja põllumajandusliku toidutööstuse ökosüsteemi üleminekujuhiste rakendamist.

Kuna mitmekesine ja tasakaalustatud toitumine võib mõjuda positiivselt inimeste heaolule ja tervisele, on oluline teha liikmesriikidega koostööd teatavate toidu reklaami- ja turustamistavade mõju jälgimisel. Eelkõige tuleks uurida mõju kõige haavatavamate tarbijarühmade, näiteks laste tervisele ja heaolule.

Esile on kerkinud **uuenduslikud tehnoloogiad**, sealhulgas toidutehnoloogia, biotehnoloogia ja biotootmise valdkonnas. Selleks et sektor püsiks konkurentsivõimelisena ja et EL jääks toidualases innovatsioonis maailmas juhtpositsioonile, on äärmiselt oluline säilitada Euroopa innovatsioonisuutlikkus eespool nimetatud uutes tehnoloogiavaldkondades. Samal ajal peetakse teatavat toiduinovatsiooni mõnikord Euroopas traditsioonidele ja kultuurile ohtlikuks. Antud teema vajab **tõhusat dialoogi** ja paremaid teadmisi, tagamaks, et seda innovatsiooni saab hinnata kaasaval viisil, milles võetakse arvesse ka toiduinovatsiooni sotsiaalseid, eetilisi, majanduslikke, keskkonnaalaseid ja kultuurilisi aspekte.

Tarbijate käitumist toidu suhtes kujundavad ka uued ühiskondlikud ootused, seda eelkõige seoses loomade heaolu ja toodete päritoluga. Hea toe olemasolu korral võib see pakkuda põllumajandustootjatele uusi võimalusi. Lahenduste pakkumiseks suhtleb komisjon tihedalt põllumajandustootjate, toidutarneahela ja kodanikuühiskonnaga ning **esitab selle põhjal ettepanekud loomade heaolu käsitlevate kehtivate õigusaktide läbivaatamise kohta**, sealhulgas oma kohustuse kohta puurid järk-järgult kasutuselt kõrvaldada. Läbivaatamine põhineb uusimatel teaduslikel tõenditel ja selles võetakse arvesse põllumajandustootjatele ja toidutarneahelale avalduvat sotsiaal-majanduslikku mõju ning pakutakse toetust ning asjakohaseid liigipõhiseid üleminekuperioode ja -viise. Sellega seoses kaalub komisjon **loomade heoluga** seotud sihipärast toidu märgistamist, et vastata ühiskonna ootustele.

Samal ajal on eelseisvate aastate peamine prioriteet jätkata jõupingutusi **toidukao ja toidu raiskamise** vähendamiseks. Toidukao ja toidujäätmete vähendamine ja toidu väärtustamine ei too kasu mitte ainult ELi kodanikele, põllumajandustootjatele ja kõigile teistele toidutarneahelas osalejatele, vaid suurendab ka ELi toidusüsteemi kestlikkust, aidates kaasa ressursside tõhusamale kasutamisele ja toiduga kindlustatusele.

4. TOETAVA KESKKONNA LOOMINE: TEADUSUURINGUTE, INNOVATSIOONI, TEADMISTE JA OSKUSTE ASETAMINE EUROOPA PÕLLUMAJANDUSLIKU TOIDUTÖÖSTUSE KESKMESS

Digitaliseerimine kui üleminekut edendav liikumapanev jõud

Digiüleminek edeneb enneolematu kiirusega ning võib aidata kiiresti parandada põllumajandusettevõtete majanduslikke näitajaid, vastupanuvõimet ja kestlikkust. Kõrgetasemelised digitehnoloogiad, sealhulgas **tehisintellekt**, koos esemevõrgust ja muudest allikatest pärit andmetega võivad märkimisväärselt tõhustada tegevust ja edendada innovatsiooni ning muuta põhjalikult toidu tootmise viisi, hoolitsedes samas keskkonna, kliima ja inimeste eest. Sellele vaatamata on digivahendite kasutuselevõtt põllumajanduses ja toidusüsteemi muudes osades maha jäänud. Peamised põhjused, miks põllumajandustootjad digiülemineku laine võimalusi täielikult ära ei kasuta, on suureks peetavad kulud, digioskuste ja usalduse puudumine, kohandatud lahenduste puudumine ja ühenduvuse probleemid.

Esmatähtis on ühenduvuse tagamine maapiirkondades, eelkõige äärealadel, kasutades samal ajal ära võimalusi, mida pakuvad alternatiivsed ühenduvuslahendused ja servitöötlus. Samuti on väga oluline investeerida soodsasse keskkonda, näiteks **elukestvasse koolitusse digioskuste ja -nõustamise valdkonnas**, samuti tuleks **julgustada testimist ja kasutuselevõttu** ka kollektiivselt (nt ühistute kaudu). **Digisüsteeme** tuleb nii põllumajandustootjate, muude toidusüsteemi osaliste kui ka liikmesriikide süsteemide jaoks andmete kogumiseks veelgi rohkem lõimida ja ühtlustada. Komisjon järgib põhimõtet „**kogu üks kord, kasuta mitu korda**“, vähendades seega põllumajandustootjate aruandluskoormust, võttes arvesse olemasolevaid ja juba arendatavaid ELi tasandi algatusi, nagu Euroopa ühtne põllumajandusandmeruum.

Nende probleemide lahendamiseks **käivitab komisjon ELi põllumajanduse digistrateegia**, et võimaldada üleminekut digivalmis ja tulevikku suunatud põllumajandus- ja toidusektorile, hoidudes samas võimalikest tõrgetest³⁷.

Teadmised, teadusuuringud ja innovatsioon muutuste katalüsaatoritena

Uued teadmised ja uuendused peavad jõudma põllumajandustootjate ja teiste toidusüsteemi osalejateni kiiremini ja laiemas ulatuses, kusjuures uuenduslikke lahendusi peab olema võimalik põllumajandusettevõttes ja kohapeal rakendada. Ja seejuures ei alustata nullist. Programmi „Euroopa horisont“ mullamissiooni raames toetatakse põllumajandustootjaid üleminekul kestlikele mullaharimistavadele teadusuuringute ja innovatsiooni ning kohapealsete katsete ja eksperimenteerimise kombineerimise kaudu, mida tuleks jätkata, et saavutada ELis 2050. aastaks mulla hea seisund.

Innovatsioon edeneb ja see tuleks omaks võtta. Näiteks aitavad regulatiivsete algatuste, uute tehnoloogiate või ärimudelite testimine **katsekeskkondades** (nt digivahendite jaoks põllumajanduses) **enne nende kasutuselevõttu ja innovatsioonihanked** kõrvaldada takistusi täiendavale innovatsioonile, mis on põllumajandustootjate jaoks kasutusvalmis.

³⁷ Barabanova, Y. ja Krzysztofowicz, M., [Digital Transition: Long-term Implications for EU Farmers and Rural Communities](#), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2023, doi:10.2760/286916, JRC134571.

Põllumajandustootjate vajadustele kohandatud tulemuste saavutamiseks tuleks tõhustada teadmiste ja innovatsiooni **koosloomist** kohalikes põllumajandusettevõtete eksperimenteerimiskohtades, tehes seda koos põllumajandustootjate, teadlaste, novaatorite ja ettevõtjatega, nt eluslaborites.

Investeeringute tõhusaks suunamiseks, tulevaste prioriteetide teaduse arenguga vastavusse viimiseks ja uute võimaluste ärakasutamiseks on äärmiselt oluline töötada välja **ELi uus strateegiline lähenemisviis teadusuuringutele ja innovatsioonile, et parandada põllumajanduse, metsanduse ja maapiirkondade konkurentsivõimet.**

Selles püüdluses on ressursside, talentide ja teadustaristute koondamisel keskse tähtsusega olemasolevate avaliku sektori siseste ning avaliku ja erasektori teadus- ja innovatsioonipartnerluste edasine tugevdamine ning uute partnerluste arendamine. Olulist rolli mängib seejuures tihedam koostöö alalise põllumajandusuuringute komiteega (SCAR). Üleilmsel areenil aitab **rahvusvaheliste partnerluste ja koostöö tugevdamine rahvusvaheliste organisatsioonidega**, nagu FAO, WOAAH, CGIAR ja OECD, leida uuenduslikke lahendusi üleilmsetele probleemidele ja kestliku arengu tegevuskavale aastani 2030.

Sordiaretuse uuendused, sealhulgas biotehnoloogiavahendite, näiteks uute genoomikameetodite kasutamine, on keskse tähtsusega kliimamuutustele vastupanuvõimeliste, ressursse säästvate, suure toiteväärtuse ja tootlikkusega sortide aretamise kiirendamisel ning aitavad seeläbi tagada ELi toiduga kindlustatust ja toidualast sõltumatust. Uute genoomikameetodite abil on võimalik toota ka mikroorganisme, millel on positiivne mõju põllumajandustootmisele, näiteks võivad need aidata vähendada vajadust mineraalväetiste järele.

Nendest uuendustest kasu saamiseks vajab EL toetavat õigusraamistikku. Sellega tagatakse ka võrdsed tingimused üha suurema hulga kolmandate riikidega, kes on parasjagu oma õigusakte kohandamas või on seda juba teinud. Seepärast on eriti oluline viia lõpule komisjoni uusi genoomikameetodeid käsitleva ettepaneku seadusandlik menetlus ja rakendada õigusakte kiiresti. Komisjon on võtnud kohustuse teha tihedat koostööd nõukogu ja Euroopa Parlamendiga, et jõuda lähiajal tulevikku suunatud kompromissini.

Põllumajanduses teadmiste ja innovatsioonisüsteemide tugevdamine ning nõustamise toetamine

ELi teadusuuringute ja innovatsiooni programmidest lähtuvad uued teadmised ja uuendused peavad olema laialdaselt kättesaadavad ja praktikas kasutatavad. Liikmesriigid peavad tegema märkimisväärseid jõupingutusi, et **tugevdada põllumajanduse teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS)** ning viia ressursid vastavusse sektori laiemate vajadustega, seda eelkõige selleks, et põllumajandustootjaid kestlikkusele üleminekul paremini toetada. Selleks jätkab ÜPP tugeva toetuse pakkumist, et rakendada põllumajanduse teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi strateegiaid, mille nurgakiviks on põllumajanduse ja maaelu arengu Euroopa innovatsioonipartnerlus. Samuti edendatakse ÜPP raames edasisi meetmeid, et tugevdada **sõltumatute ja pädevate nõustajate** rolli ning töötada välja **atraktiivsed koolituspakkumised**, mis vastavad põllumajandustootjate vajadustele kogu nende tööelu jooksul ning sobivad eriti hästi põllumajandustootjate uue põlvkonna **oskuste muutuvalle nõudlusele** ja karjääriväljavaadetele.

Et meelitada ligi uut andekate põllumajandusettevõtjate põlvkonda ning luua konkurentsivõimeline, kestlik ja vastupanuvõimeline põllumajandus- ja toidusüsteem, on põllumajandussektoris oluline tegeleda **oskuste nappusega ja nõudlusele**

mittevastavusega, nähes seda ette ja tehes kvaliteetsesse koolitusse ja nõustamisse sihtotstarbelisi investeeringuid. Tulevane **oskuste liit** annab uue tõuke, et võtta kasutusele strateegilisem lähenemisviis kaasavale elukestvatele õppele ja oskuste arendamisele põllumajanduses ning kasutada maksimaalselt ära olemasolevaid vahendeid, mille tulemusena peaks põllumajandus muutuma atraktiivseks ja tasuvaks karjäärivalikuks.

5. JÄRELDUS

Käesolevas teatises tutvustatakse komisjoni arutelu põllumajanduse ja toidu tuleviku üle Euroopas. Euroopa põllumajanduslikul toidutööstusel on palju tugevaid külgi ning see on toidutootmise sektoris tervishoiu, ohutuse, kvaliteedi ja innovatsiooni poolest esirinnas. Neid tugevaid külgi tuleb edasi arendada. Kuid praeguses geopoliitilises kontekstis peab liit põllumajandustootjate, kalurite, teiste maapiirkondade osalejate ja põllumajandusliku toidutööstuse ees seisvatele probleemidele **teravamalt reageerima** ning valmistuma tulevikuks, kus **poliitiline vastus on liidu strateegilise autonoomia ja toidualase sõltumatuse kaitseks** jõulisem, ning järgima samal ajal oma looduskaitse ja CO₂ heite vähendamise eesmärgi. See poliitiline vastus põhineb **ühisel visioonil, mis kujundab komisjoni tööd kogu selle ametiaja jooksul** kõigis poliitikavaldkondades, mis avaldavad põllumajandusele ja toidu tootmisele mõju.

Selle visiooni elluviimine ei saa tugineda üksnes ELi tasandi tegevusele. Uue põlvkonna põllumajandustootjad, põllumajandusliku toidutööstuse ettevõtjad, informeeritud tarbijad ja maakogukonnad peavad võtma teatepulga üle praeguse põlvkonna ettevõtjatelt, maapiirkondade haldajatelt ja muutuste elluviijatelt. See nõuab kõigil valitsemistasanditel tugevdatud dialoogi ELi institutsioonide, riiklike, piirkondlike ja kohalike ametiasutustega ning ka rahvusvaheliste partneritega.

Need on põhjused, miks komisjon alustab käesoleva teatisega kõnealust dialoogi, et täiendada oma ideid edasiste sammude kohta neljas prioriteetses valdkonnas ja nende tugisüsteemides. Paljud dialoogis sisalduvad teemad, eelkõige toidu, põllumajandusloomade ja ühise põllumajanduspoliitika tulevikuga seotud aspektid, on tundlikud ja ühiskonnas ei jõuta nendes sageli kergesti üksmeelele. Seepärast käivitatakse edasised töösuunad, et käsitleda neid põhiküsimusi ja leida tihedas koostöös asjaomaste sidusrühmade ja poliitikakujundajatega lahendusi. Kogemustest nähtub, et sellisele mitmekesisele sektorile ei saa rakendada kõigile sobivaid ühtseid lahendusi ning strateegiline dialoog on nõudnud pigem territoriaalset ja kohandatud reageerimist.

Komisjon kutsub Euroopa Parlamenti, Euroopa Liidu Nõukogu, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteed, Regioonide Komiteed, sotsiaalpartnereid ja kõiki sidusrühmi üles aktiivselt kaasa aitama käesolevas teatises esitatud algatuste väljatöötamisele ja elluviimisele.